DR. MAGYAR JÓZSEF

SZEMELVÉNYEK

A CHICAGÓI SZENT ISTVÁN TEMPLOM ÉLETÉBŐL

(1930-1974)

SÃO PAULO
1982

Scanned with CamSc

DR. MAGYAR JÓZSEF

SZEMELVÉNYEK

A CHICAGÓI SZENT ISTVÁN TEMPLOM ÉLETÉBŐL

(1930-1974)

SÃO PAULO
1982

Katona

Scanned with CamSc

COPYRIGHT BY
DR. MAGYAR JÓZSEF, SÃO PAULO, BRASIL
Részletek szabadon átvehetők a könyvcím
és szerző feltüntetésével.
Minden más jog fenntartva.

Composto e Impresso por:
EDITORA GRÁFICA NAGY LTDA.
Rua Dr. Costa Valente, 226
CEP 03052 — Brás — São Paulo, Brasil
1 9 8 2

Scanned with CamSc

FŐTISZTELENDŐ MAGYAR JÓZSEF

teológiai doktor, bölcseleti és angol irodalmi tanár,
a chicagói Szent István Templom nyugalmazott plébánosa

1932 PAPI ARANYJUBILEUMA ALKALMÁBÓL 1982

hálatelt szívvel teszi közzé
szerény feljegyzéseit

SZENT ISTVÁN TEMPLOMÁNÁL TÖLTÖTT ÉVEI
VISSZAEMLÉKEZÉSEIBŐL

Nagyméltóságú és Főtisztelendő
DR. HANAUER Á. ISTVÁN, VÁCI MEGYÉSPÜSPÖK
szentelte áldozópappá 1932. március 13-án
az ő püspöki magán-kápolnájában.

Első Szentmiséje 1932. március 19-én volt
Vácott, a Piarista Atyák Templomában.

Aranymiséje 1982. március 19-én
São Paulóban,
Brazilia 12 milliós lakosú városában.

A NAGY TÁVOLSÁGOKON KERESZTÜL
KRISZTUS SZERETETE KAPCSOLJON ÖSSZE
BENNÜNKET
AZ "EGY SZÍV. EGY LÉLEK" ŐSKERESZTÉNY
SZERETET KÖZÖSSÉGÉBEN!

Scanned with CamSc

"JELEN" VOLTAM — ÉS "MÚLT" LETTEM!

SZEMELVÉNYEK
A CHICAGÓI SZENT ISTVÁN TEMPLOM

ESEMÉNYEKBEN GAZDAG MÚLTJÁBÓL (1930-1974)
Feljegyzé Dr. Magyar József, ny. plébános
Papi Arányjubileuma alkalmából (1982)

Scanned with CamSc

ELŐSZÓ

E szerény írás a chicagói Szent István Templom kezdetéről és fejlődéséről elsősorban azoknak szól, kik velem együtt dolgoztak, hogy azt életképessé tegyék.

Másodszorban szól minden magyar testvérünknek, kiket még évek után is érdekel, hogy milyen is egy templomi közösségnek a nyüzsgő élete, hogy folytonos küzdés és abbahagyás, munka és pihenés, folytonos jövés-menés. keresztelés és temetés, esküvő és vigalom, egyetértés és széthúzás után mégis hogyan jön létre egy életképes templomi közösség.

Nem tudom, hogy mindezt hogyan is kellett volna megírni. Kerestem, és eddig nem láttam paptól származó olyan önéletrajzot, melyet egy aranymisés pap írt volna az ő jubileuma alkalmából. Pedig szívesen vettem volna bármi útbaigazító segítséget ily ritkán előforduló munkához.

E szerény mű többnyire személyi élményeket, inkább aprólékos incidenseket hoz a 35 és fél éves "közeli" múltamból. Ezek néhány más életleírástól abban különböznek, hogy csupa valóban megtörtént esetet tartalmaznak.

A fentieken kivül másik célunk: az el nem múló hála kifejezése.

Köszönöm a jó Istennek, hogy engedett szerény személyemnek ötven évet az Ő szolgálatában.

És köszönöm összes munkatársaimnak, pártfogóimnak, jótevőimnek, hogy még manapság is mernek szentmisékre járni, templomnál segédkezni. sőt azért oly sok áldozatot is készek voltak hozni mindenkor!

El nem muló hálával
A SZERZŐ

Ideiglenes címe:
Joseph Magyar
Brooklin Paulista
Caixa Postal 21204
01000 São Paulo, SP. BRASIL

Scanned with CamSc

AJÁNLOM EL NEM MÚLÓ SZERETETTEL

ÁLDOZATOS ÉDESANYÁMNAK

ÖZV. MAGYAR GYÖRGYNÉNEK

98-IK SZÜLETÉSNAPJA ALKALMÁBÓL.

RITKA ALKALOM, HOGY EGY ÉDESANYA

ARANYMISÉS-PAP FIÁNAK

EMLÉKIRATAIT OLVASHATJA.

Scanned with CamSc

1. ÚJ PLÉBÁNOS ÉRKEZÉSE CHICAGÓBA,

1938. szeptember 8-án.

Chicagó északi oldalán az ottani magyar plébános, Főtiszt. Dr. Wildinger Jakab temetésének a hete volt ez. Magyar-Amerika egyik legszegényebb katolikus egyházközsége temetett. Papot, templomépítő terveket, óriási arányokban feltornyosult reményeket. A tőlük való rezignált búcsúzás a temetőkertben, a magyar balsors érzését véste be a gyászoló hívek szótlanságba merevedett bánatába.

Nem volt saját templomuk Hónapról-hónapra bérelt kis fatemplomban volt az istentisztelet. Nem volt paplak, sem iskola. Összejövetelekre a bérelt templom rendbehozott alagsorát használhatták. Az elhunyt Plébános csak kilenc hónapja volt velük Chicagóban. Előzőleg már más magyar egyházközségeknél próbálkozott, ajánló levelei egyházi feljebbvalóitól rendben voltak, úgyhogy a chicagói érseki irodában nagy jóakarattal fogadták. Sajnos, betegség, anyagi gondok és a kilátástalan jövő képe siettették 52 éves korában korai halálát.

A temetési szentmisén, 1938. szeptember 12-én, 17 magyar lelkipásztor vett részt közelből-távolból, még Massachusetts államból is, de helyszíni szemlét tartva, és főleg látva az újonnan megvett, 1868-ban épült, félig-rom templomot, a kilátástalan lelkipásztori jelent és jövőt, egy érdeklődő sem óhajtotta vállalni a helyet.

Csak pár héttel előbb érkeztem Szolnokról New Yorkba tanulmányutra. A temetés után szólt a szomszéd plébános hozzám: "Father Magyar, ha akarja, mepróbálhatja!" —

Scanned with CamSc

"Hát megpróbálom", váloszoltam, anélkül hogy tudtam volna, hogy mit is fogok "megpróbálni". Csak annyit tudtam biztosan, hogy csupán egy-két dollár szorongott még az óhazai bukszámban.

A következő napon átadták a bérelt plébánosi lakást, úgy amint az megmaradt a tragikus sorsú tisztelt Elődömtől.

Minden egyes bútordarab — csupa régiség — egy-egy ajándék volt a különböző jóakaratú templomi családoktól. "Father, ez itt a Főtiszt. Elődjének a halottaságya. Talán egyszer majd Önnek is jól fog szolgálni" magyarázták őszinte jóakarattal, a most érkezett, 29 éves fiatal papnak. Hát igen, jól is szolgált még 35 és fél éven keresztül. És így bemutatták a többi, patinás régiségű bútorokat is. "Ez lesz ezentúl a maga kedves otthona, és ha valami még kellene, szóljon csak az Egyházközségi Tanácsnak", biztattak barátságos egyszerűséggel.

Hát igen, mint valami elütőszínű újdonság, két modern bútordarab is ott díszelgett a többi között. Egy Frigidaire a konyhában és egy nagy Rádió (1938) a kis frontszobában. Ezeket a kedves Elődöm vásárolta 12 havi részletfizetésre két hónappal a halála előtt. Havi $95,00 volt az egyik és $45,00 a másik. "Father, ezeket könnyen fizetheti majd az adományokból, amiket a hívők a vasárnapi szentmiséken adnak".

Estefelé jöttek a templomi előljárók tiszteletüket tenni. "Father, Elődjének a temetése $800,00-ba került; kórházi számlák az ő betegsége (ca. két hét) alatt $1,200,00. Ezt a Father a misepénzekből fedezheti. Számlák a megvásárolt, régi templomépületnél a papi szobák lakhatóvá tételére, munkálatok, melyeket a már beteg plébános rendelt meg, remélvén, hogy a vesebaj hamar elmúlik, $1,900,00 "Father, ezt mind a misepénzekből fizetheti". Plébános lakás havi bérlete $60,00; a fatemplomért havibérlet $30,00. "Villany, telefon, fűtés és más vegyeskiadások: ezeket is a misepénzekből lehet fedezni. És ami marad, abból étkezik".

Itt végre bátorkodtam kérdezni: Hány mise is van minden vasárnap és kb. mennyi a miseadományok összege ilyenkor? A felelet könnyű volt és egyszerű: "Egy szentmisénk van vasárnaponként, d.e. 10 órakor és ha elegen jönnek össze, $20-30,00-t is adnak összesen. Ha az összeg kevesebb, mint

Scanned with CamSc

két (2.-) dollár, ez az orgonista járandósága a mise után, akkor a hiányzó pénzt a templomi előljárók adják össze saját zsebükből.

Igaz hálámat fejeztem ki az eléggé borús információért és nyugodt fejjel tértem éjszakai nyugovóra Chicagóban, ahol nekem az ég világon rokonom, vagy ismerősöm nem volt.

Chicagóban akkoriban kb. 25,000 volt a katolikus magyarok létszáma. Rövid idő alatt szétment köztük a hír, hogy a magyar templomnál új plébános van, aki épen most érkezett Európából, 29 éves, csak teoretikus tudományos képzettséggel rendelkezik és nem ért semmihez, ami amerikai.

Erre a hírre megmozdult a magyar kolónia... Hat hónap alatt minden adósság ki volt fizetve. Az isteni Gondviselés csodás működésének egyik jelét láttam benne. Láttam és csodáltam. Mert ily gyors fordulat még nem történt velem soha, mint ekkor.

Kb. két év múlva még egy 2 méter magas sírkövet is vettünk Fr. Wildinger sírjára, $500,00-ért, k.p. fizetve. A sírkő szentelésre sok hívő jött ki ama vasárnap a Mount Carmel temetőbe. Mondotta nekem utána az egyik gondnok: "Látja, Father, mily szépen veszi ki magát a felirat a sírkövön? Ha majd egyszer, adja a jó Isten, hogy sok év múlva csak, a Fathert fogják itt eltemetni, a Father nevét a sírkő másik oldalára fogjuk bevésetni. Mi nem óhajtunk papi sírköveket gyűjtögetni".

A jó előljárók nemsokára legjobb barátaim lettek. Ma már mind kinn pihennek a temetőkben és a jó Isten bőségesen megjutalmazza őket, mert válságos időben és sok áldozat által egy szép Templomot építettek fel az Ő imádására és Szent István Király tiszteletére.

Scanned with CamSc

2. KEZDŐ LÉPÉSEK AZ EGYHÁZKÖZSÉG ÉLETÉBEN.

A SZENT ISTVÁN EGYHÁZKÖZSÉG ŐSKORA (1900-1930).

Őskornak a mi esetünkben, a Szent István Templom alapítása előtti időszakot nevezhetjük. Vagyis azokat az éveket, amikor Chicagó északi oldalán valami egyházközségi szervező mozgalom már létezett, de amelyről irott feljegyzések vagy más emlékek nem maradtak fenn. Az egy ideig még életben maradt Matuzsálemek az én időmben már eltávozott üstökösök voltak: alig egy-két szó említés történt róluk olyanok részéről, kik ezen őskorszak "műkedvelő-szervezés" szereplőit — sajnos vagy nem sajnos — személyesen már nem ismerték.

A magyar katolikus hívek közös templomi élete és kulturális tevékenysége Chicagó nagykiterjedésű városában először annak a déli részén, a Magyarok Nagyasszonya Templom életével kezdődött 1904-ben. Ott épültek a múlt század végén az első gyártelepek, ott létesült tehát az első katolikus magyar templom is, a Burnside nevű elővárosban, 17 mérföldnyi (27 Km) távolságra a jelenlegi, északi Szent István Templomtól.

A nagy távolság miatt (oda-vissza 34 Mi, 54 Km), vasárnaponként csak kevesen vállalták a villamos vagy vonat utazást és a vele kapcsolatos többszöri átszállást, vagy gyaloglást. Privát autók a munkásosztály számára a század elején még nem voltak. Rendszeres belekapcsolódás, vagy a magyar testvérekkel való hetenkénti találkozás csak álom maradt. A délen lakóknak is csak 1904 után lett részük ma-

Scanned with CamSc

gyar istentiszteletben és más kulturális rendezvényekben rendszeresen.

1904-től 1930-ig, 26 éven át, az északi magyarság hő vágyát, hogy alakuljon egy magyar egyházközség, vagy templomi egyesület, mindenki magától értetődőnek tartotta, még a felsőbb egyházi hatóság is. A legnagyobb akadály, vagy probléma, mint a keleti magyar közösségekben is az volt: hogy hol veszünk hát most egy magyar lelkipásztort?

AZ Ó-KOR (1930-1933).

1930-ig tartott a várakozás, de a jó szivek törekvése csak nem vezetett sikerhez. Pedig hívtak ők papot minden irányból. Végre 1930-ban megjelent közöttük egy Gross Ferenc nevű katolikus pap, kinek keleten elég jó hírneve volt, de az egyházi feljebbvalóktól megfelelő ajánló levelei nem voltak.

Magyar és német származású hívek számára alakította meg az egyházközséget 1930-ban. Csak hallomásból értesültünk később, hogy a német és magyar tanácstagok között állandó villongások voltak, az egyházi hatóságtól független lelkipásztor nem tudott a pénzzel bánni, folyton anyagi bukás fenyegette őket, az istentiszteletet nekik idegen kulturális központban tartották, ahová a magyarok nem szivesen mentek el, elidegenkedtek a lelkipásztoruktól, aki végül is 1933-ban eltávozott Chicagóból.

Utódja Ft. Nagy I. József, szintén megfelelő egyházi ajánló levél nélkül működött. Kb. hat hónapig próbálta vezetni az egyházközség ügyeit, most már csak mint magyar lelkipásztor, mert nem tudott németül. (Mindezekről csak később és csak hallomás últján értesültünk). Az egyházközség eme szomorú Ókorából semmiféle irott emlékek nem maradtak ránk.

AZ EGYHÁZKÖZSÉG KÖZÉPKORA (1934-1937).

Középkornak a mi esetünkben azt a korszakot nevezhetjük, melyből már egyes irott emlékek, vagy emléktárgyak maradtak ránk. Pl. egy kombinált anyakönyv (1934. március 19-i kezdő dátummal), melyben a templomi keresztelő-

Scanned with CamSc

ket, bérmálást, házasságkötéseket és temetéseket jegyezték fel az utókor számára, vagy valami bútordarab, pl. a már említett halálos ágy, egy elnyűtt íróasztal, vagy életveszélyes irodai körforgó-szék (melyről egy magyar paptestvérünk le is esett a padlóra, pedig figyelmeztettük, hogy vigyázzon), stb., stb., melyek még utána több mint 35 évig jó szolgálatot tettek nekem az új helyen.

A déli magyar templom plébánosa ekkor Ft. Horváth Ernő volt, a chicagói egyházmegye megbecsült neveltje, kinek nagy érdeme volt az elszakadt egyházközség visszafogadásában.

Az isteni Gondviselés jósága folytán Ft. Kasztovszky Imre, Vác-egyházmegyei pap érkezett ekkor Chicagóba, akit Ft. Horváth Ernő örömmel mutatott be az érseki irodában. Mivel az írásai rendben voltak: kedvesen fogadták és megbizatást kapott a város északi oldalán élő katolikus magyarság lelki vezetésére.

Fr. Kasztovszky nem tudta megszokni az amerikai életiramot. Idegen maradt számára mindig, hogy a város északi oldalán a jó hívek nagy távolságra egymástól szétszórtan laktak minden felé. Példás életű pap, kitünő szónok, de az angol nyelv válaszfal maradt számára a hívek nagyobb létszámú csoportja felé. Kb. 1937 nyarán, 39 éves korában, szerényen visszatért Pestmegyébe, ahol lelkipásztori kisegítést végzett szegényes körülmények között. 1974. március 19-én, 76 éves korában távozott el az örök hazába. Bátyja, nővére, halála után egymaga maradt, a háborús szegénységben. Utolsó állomáshelye Vác volt. Még a 70-es éveiben is minden hét végén a szentmisékre egyszerű biciklin járta meg az utat a városon kivül fekvő templomhoz, Deákvár irányába.

Mint fentebb írtuk, két balsikeres próbálkozás után 1934. március 19-én alakult meg törvényesen Chicagó északi oldalán az akkori Szent Imre (csak) Magyar Egyházközség (mert saját templomuk akkor még nem volt), és lett belőle 1938. szeptember 1-től kezdve, érseki engedély alapján, Szent István Templom és Egyházközség. Az Egyházfő Chicagóban ekkor a nagytekintélyű Mundelein Biboros volt.

A hívek előtt világos lett, hogy el ne veszítsenek a jövöben újra egy lelkipásztort, mindenképen saját templomot kell számára szerezniök.

Scanned with CamSc

Az új plébános, Dr. Wildinger Jakab, 1937 november második felében érkezett közéjük. Hogy ő is el ne távozzék, az Egyházközség népe gyüjtést kezdett egy új templom és paplak megvételére. Az első gyüjtés összege $2.500,00 volt, melyhez az érseki iroda jóakarata, Ft. Horváth Ernő ajánlása folytán $4.000,00-t adott hozzá, és 1938. június havában megtörtént a templomvétele a 2015 W. Augusta Boulevardon. Az új lelkipásztor hirtelen halála szeptember 8-án óriási csapás volt a templomvételi bizottság tagjaira, minden hívőre, és megbénított minden további vállalkozást.

ÖSSZEFOGLALÁS:

1938 szeptemberében a helyzet valóban elszomorító képet mutatott. Két, katolikus egyházi kepcsolaton kívüli, u.n. független lelkész, próbálkozása után, rá három évi működés után egy jó pap visszatérése az óhazába, és most a csak kilenc hónapig chicagói lakos új plébános temetése: ezen lélekrörlő gondok közepette senki sem tudhatta már, hogy miként fog sikerülni a következő lépés, és senki nem mert tanácsot adni, hogy hát mi is legyen a következő teendő...

Scanned with CamSc

3. A SZET ISTVÁN EGYHÁZKÖZSÉG ÉLETÉNEK ÚJKORA (1937).

Az Egyházközség történetében az Új KORSZAKOT egy nem várt jelenség, a Bíboros Érsekek személyes belekapcsolódása (vagyis már nemcsak irodavezetőkön keresztüli intézkedések) hozta meg. Próbáljúk felidézni az ő személyük közvetlen hatását, mely az ő atyai gondoskodásukból származott.

A Chicagói egyházmegye 1843-ban alakult. Érsekség lett 1880-ban. A legutóbbi négy chicagói érsek — MUNDELEIN, STRITCH, MEYER és CODY — már mint az Egyetemes Egyház kinevezett Biborosai szerepelnek.

Mindegyikük az egyházkormányzati működésben más és más téren alkotott maradandót. E szerény kis irásunkban csak arra szorítkoztunk, hogy a northside-i Szent István Templom életsorsára tett hatásukat ismertessük.

MUNDELEIN BIBOROS (1915-1939)

Országszerte nagy tekintélynek örvendő, a chicagói egyházi tartomány első bíborosa. Jóindulatát az északi magyar hívőkkel igen éreztette, amikor a megbizott lelkipásztoruk, Dr. Wildinger Jakab itteni hetedik hónapja alkalmából négyezer dolláros kölcsönt engedélyezett az egyházmegyei templomi alapból 1938 júniusában. A hívek kis csoportja $2,500,00-t gyűjtött össze és 1938. junius-juliusában megtörtént a templomvétel $6,500.00-ért. Jóságáért a hívek szinte határtalan hálával voltak vele szemben. Az egyházmegye ingatlan fekvőségeinek direktora, Mr. Hofmann tíz év múlva mondotta

Scanned with CamSc

ezen sorok írójának, hogy az ő emlékezete szerint az egyházmegye történetében a legsikeresebb pénzbefektetés az északi magyar templom megvétele volt.

De látnunk kellett, hogy egy régi templomépület megvétele csak újabb probléma elé állít bennünket. A csaknem széteső több mint tíz éven át használaton és tatarozáson kívüli templomépületet használhatóvá is kell tenni. Pap vagy 15 éve nem lakott benne. Kívülről kopár, omladozó romépület, belül pedig csupa por és törmelék, folyosók, lépcsők, recsegtek-ropogtak a lépteink alatt, mintha tiltakoztak volna jövetelünk ellen. Nem tudtam remélni, hogy mindezt lehetséges volna belátható időn belül "rendbe tenni". Szükséges lesz a templom padlózatának emelése kb. 61 cm-rel (2 ft) magasabbra, a pince kiásása kb. 122 cm-rel (4 ft) mélyebbre; kőműves, ács, asztalos, lakatos, villanyszerelő, vasmunkás, szobafestő, templomfestő, takarító, stb. beütemezése egy közös munkatervbe lesz szükséges.

Az új plébános, Father Magyar, 1939 májusában, tisztelgő, bemutatkozó látogatásra jelentkezett a Bíborosnál, meg sem mondva a jelentkezésnél, hogy egyuttal pénzszerzés is a célja. Erről csak a négy gondnok tudott, akik szintén érezték, hogy újabb pénzkölcsön nélkül, az újonnan vett, de régi épület használhatóvá tétele kilátástalan.

A kb. negyedórás audiencia lefolyása szinte tüneményes volt. Mundelein bíboros oly választékos irodalmi német nyelven beszélt, hogy hasonlóban csak németországi egyetemi körökben volt részem. Néhány kérdésben érdeklődött eddig tanulmányaim, végzettségem felől. Nagyon érdekelte az egyházközség helyzete és a 15 perc elteltével felállással jelezte, hogy az audiencia befejeződött. Ekkor engedélyt kértem a segélykérés előterjesztésére és szerényen tizezer dollárost kölcsönt indítványoztam az újonnan megvett romhalmaz rendbehozására. A jószívű Bíboros válasza ez volt: "Mondd meg a Kancellár úrnak, hogy a segély meg van adva". És kiadta májusban az irányító jelszót: Még a nyáron (1939) készüljön el az új Szent István Templom!

A találkozás ezzel a mi részünkről óriási sikerrel fejeződött be. Utána folytatás is következett, mert mindez a pénz nem lett elég és, ahogy jöttek az újabb költségek és újabb számlák a szükséges munkálatokért, azokat a Kancellár úr

Scanned with CamSc

átvizsgálta és a Bíboros úr utasítására a kifizetés mindannyiszor megtörtént, úgyhogy az újjáépítés befejezésekor az érseki kölcsön összege — roham munkável — $19,000,00-ra emelkedett és 1939. szeptember 24-én, egy napsugaras vasárnapon, megtörténhetett a Templomszentelés. (Hogy ez mekkora pénzösszeget jelentett, annak illusztrálására felemlítjük, ha akkoriban valaki egy tízdolláros bankjegyet hozott a templomhoz, akkor azt körülmutogatták, hogy "lásd így néz ki a valóságban egy tízdolláros.").

E kis írásban nem lehet célunk Mundelein Bíboros nagyjelentőségű, egyházmegyei alkotásainak ismeretése, vagy csak felsorolása is, hanem inkább az ő atyai jóindulatának további leirása a kis északi magyar egyházközséggel szemben. Alkotó élettevékenységének egyik utolsó aktusa az volt, hogy Vikáriusa által felkérte a Milwauekee-i püspöktársát, Stritch érseket, hogy lenne oly kegyes és jönne el szeptember 24-én Chicagóba, a sok megpróbáltatáson átment északi magyar egyházközség új templomának a szentelésére, miután ő és két segédpüspöke már előre el vannak kötelezve erre a vasárnapra három különböző helyen főpapi funkciók végzésére. 24 éves érseksége alatt ez az egyetlen ilyen direkt kisegítő kérés volt, amiről tudunk.

Egy hétre rá szétment a szomorú hír a nagyilágba, hogy október 2-án a világhírű Bíboros 67 éves korában, hirtelen halállal elköltözött az élők sorából. Bízvást mondhatjuk, hogy nemes földi életének utolsó gondolatai között ott szerepelt a szerény kis magyar templom segítése is!

Father Magyar plébános e szomorú alkalomból a következő megemlékezést küldte szét a helyi és távoli magyar hetilapoknak (kivonatosan):

ELHUNYT DR. MUNDELEIN GYÖRGY,
CHICAGÓ BÍBOROS-ÉRSEKE.

Ott állunk a bíboros Főpap kihült teteménél. Valaki: egy nagy egyéniség távozott hirtelen, mint egy bíbor-tűzben égő üstökös csillag tovatünő fénye... Egyénisége száz irányba ontotta a kezdeményezés, fejlődés életretörő energiáit: mindent Krisztusért és az Ő Egyházáért! Koporsójánál a kandeláberek fénye sötét árnyat vet a pálma — és fekete zász-

Scanned with CamSc

ló díszek mögé. Hirtelen méiy részvét járja át szivünket és érezzük az eltünt izzó energiaforrás hiányát...

Mundelein Kardinális nincs többé... Csak a teste van még Chicagóban, lelke pedig Isten trónja előtt kér bebocsátást az örök hajlékba.

Addj, Uram, örök nyugodalmat neki! Millió híve közül a magyarok ajkáról is ez a fohász röppen fel a Mindenható zsámolyához. Köztudomású, hogy Mundelein Bíboros nélkül Szent István gyönyörűvé restaurált temploma nem épült volna fel! Ő volt az akinek utasítására $19,000.00-t adott Egyházközségünk kezébe az érseki hivatal. Ő volt az, aki atyai szeretettel fogadta az egyházközség plébánosát, bátorította az építkezésre, főpásztori áldását küldte templomépítő magyar hiveinknek és római fényképét ajándékozta a plébánia szentelése alkalmából (1939. julius 30).

A magyarok Szent István Egyházközsége legnagyobb amerikai pártfogóját veszítette el benne! Gyors távozása fájdlamasan éri ragaszkodó szeretetünket! Soha el nem múló hálával térdelünk le koporsója mellé és úgy imádkozunk, mint akik egy szerető és gondoskodó Atyát veszítettek el... Könnyes szemünk bele révedezik az égő gyertyák sárga-piros lángtengerébe... Az örök világosság fényeskedjék neki...

Scanned with CamSc

4. MUNKÁLATOK AZ ÉRSEKI PÉNZKÖLCSÖN UTÁN...

De térjünk csak vissza az Egyházközség belső életéhez. 1939 április hava és szeptember 24-e, a Templomszentelés napja közötti időszakban, lázas izgalommal dolgozott az Egyházközség kis magyar csoportja, tudván, hogy az érseki kölcsön elnyerése még nem jogosítja fel őket tétlen alvásra. Serény, szinte újjáépitő munkára vonult fel a kis hívő sereg, hogy kb. négy hónap leforgása alatt, ha szegényes díszben is, de ragyogó szép épületben fogadhassuk a szentelő Főpapot és Kiséretét.

E négy hónap lázas munkaütemében a következő kiemelkedő események történtek:

1939. május 1: a plébános beköltözése a más városrészben levő bérelt helyről (a patinás, régi bútorokkal együtt) a lakhatóvá tett, a templommal egybeépült papi lakásba, ahol még hetekkel azelőtt vad gyereksereg rohangászott szabadon ki- és be, élvezve egy elhagyott rom-épület romantikáját egy meglehetősen lakott városrészben.

Ebből most plébánosi lakás lett, melyben általános javító munka folytatódott. Minden magyar mesteremberünknek kulcsa volt a lakáshoz hogy bejöhessen, mert kilincs vagy csengő nem volt az ajtón csak zár. Kopogtatást sem lehetett mindig hallani az innen-onnan hangzó kalapálás, fűrészelés, stb. zaj miatt. Minden "illetékes" naponta tetszés szerint bejöhetett, hozva a szerszámait is, fúrt, faragott, ablakot, ajtót, padlót, falakat, épületcsövezést, villanyvezetéket javítva, szükség szerint. Fizetés nélkül dolgoztak, hiszen mint templomi tagoknak az volt a vágyuk, hogy a pap otthon érezze magát és ne menjen el más vidékre közülük.

Scanned with CamSc

Vasárnaponként miseután bejöttek a hívek nézni és megbeszélni, hogy milyen haladás történt a héten. 1939. julius 30-án, vasárnap délután volt a hívatalos "Házszentelés", melyen minden családunk képviseltette magát, és hoztak bőven háztartási dolgokat és élelmiszereket, melyekből a munkásoknak is jutott több napra bőven. A Plébános könnyező szemekkel végezte a házszentelés imáit, kérve a jó Isten segítségét a további, előttünk levő útra.

Függöny még nem volt ekkor az ablakokon. Még örültünk, hogy csak néhány ablaküveg volt eltörve. Leleményes embereink ideiglenesen ujságpapirral fedték be az üvegtáblákat, hogy az esti villanyfényben a szomszédos házak magasabb szobáiból ne tarthassanak terepszemlét érdeklődő fele-barátok. Bizony néhány hétig tartott, amig függönyre is tellett a régi típusú, nagyméretű ablakok számára.

A templom alatti, kb. 122 cm (48 inch) magas, illetve alacsony pincehelyiséget ki kellett ásni mélyebbre, hogy egy, a társadalmi célokra használható Nagytermet kapjunk. E költségre pénzfedezetünk nem volt. Nem baj, mondták a munkás férfiaink: Father, majd mi magunk fogjuk kiásni és a földet kihordani.

Teljesítményüket csodálattal nézte a hívek serege. Ime: a templom alatti pince mélyebbre ásása kb. 325 köbméter (425 cubic yard) nedves földmennyiség kiásását és elhordását jelentette. Derék férfiaink azzal vigasztalták magukat (és engem), hogyha pénzünk lett volna, egy megfelelő ásógépet akkor sem tudtunk volna a 12-18 inch (kb. 30-45 cm) vastag templomi falon és annak a cement alapvonalán át beszállítani, tetemes kár okozása nélkül.

Nem csodálkoztunk tehát, hogy a nagy erőfeszítést és türelmet igénylő munka kb. két hónapig (május-június) tartott. Szerény templomépítő hőseink e "mélyre ható" do ogban a következők voltak: Bondor Ede, Darányi János, Ehr János, Id. Fürj György, Kish Ferenc, Klenner Vince, Kovács Antal, Svincki János, Timkó Pál; a legerősebb magyarunk id. Szűcs Sándor, hatalmas szál ember volt; és egy nem-katolikus, a békés derűs Belényessy, már nyugdíjas, de eljött, mert mondta neki a katolikus felesége, ha te nem mész, én megyek. Kell, hogy mi is a templomépítők között legyünk!

Úgy tudjuk, hogy közülük már csak a jó Kovács Tóni él

Scanned with CamSc

még. A jó Isten éltesse még sokáig, kedves családjával együtt. Még több férfi is eljött volna — ne feledjük, hogy a nagy Depresszió évtizede volt ez az U.S.A.-ban — de a munkabeosztásuk miatt nem tudtak résztvenni. Hőseinknek már a Templomszenteléskor is nagyobb bámulattal adóztunk, mint a mai űrhajósoknak dukál, mert ezeknek az ünnepelése a modern divat stádiumában van még és inkább múló félben, míg a mi templomépítő pioniriaink műve maradandó és földi célokon túli művek szolgálatában történt.

Amig az alsó terem megvalósításán a pince vonalon nagy energiával haladt az ásás, addig pont a hőseink feje felett folyt a templom régi, fapadlózatának a felszedése és az új, acél gerendák és beton lapokon nyugvó padlózat (jobban mondva kövezet) beillesztése.

Az építészmérnök, George S. Smith, egyik nagy gondja volt a templom új padlózatának kb. 61 cm-el (2 ft) való feljebb emelése. Ezt megtehette, mert viszont a templom mennyezete vagy 9 m-rel (kb. 9.84 yard) magasabb volt a kelleténél. A cél itt az volt, hogy ezáltal az alagsoron egy magas, gyűlés és egyesületi termet nyerjünk, tehát a templom alatt, lehetőleg belső, tartó oszlopok nélkül. A magas mennyezetet pedig lejebb hoztuk 183. cm-rel (6 ft.). Ezáltal külsőleg az épület magassága nem változott, de belül egy sokkal alacsonyabb templomi helységet kaptunk, melyet télen sokkal kevesebb fűtőanyaggal lehetett felmelegíteni.

Óhajunk az volt, hogy a Kulturterem (mely alkalmasint Nagyebédlő, színpadi Nézőtér és Táncterem is lehet, szükség szerint), ne legyen mennyezettartó oszlopokkal terhelve, azaz kisegyleti helyiséggé degradálva. A szerződésben meghatározott edzésfokú, listán megjelölt acélból készült keresztgerendákat kértünk kimért nagyságban. Ezekből hármat a kis pinceablakon át üggyel-bajjal beszállítottak a boulevardról és a helyükre illesztettek. Másnap reggel úgy tünt fel nekem, mintha kisebb vastagságúak volnának a keresztgerendák. Szólok az építészmérnöknek, és mondja, hogy tényleg, igazam van, ő nem is gondolt rá, hogy ezt le ellenőrizze. Rögtön intézkedett, elvitték valahogy azt ami kisebb és hozták azt, ami a Szerződésben pontosan le volt írva. Ezeket

Scanned with CamSc

már csak úgy tudták beszállítani, hogy az egyik oldalfalon át nyílást törtek. A bravuros beszállítást, mondhatnám "betuszkolást" szinte percenként váltakozó izgalommal figyeltük. Még a nagy boulevardon is leállt a forgalom egy órára, a rendőrség elirányította addig a forgalmat. Tolongott a nézőközönség. A végén, szólt az építészmérnök: "Hát Father, most olyan erős templomi padlózata van, hogy még egy vonat is elroboghat a templomon keresztül". Én viszont megtanultam, hogy folyton figyelni kell, hogy miként folynak a munkálatok, hiszen a jó hivek pénze forog kockán.

A férfiak "nagy horderejű" munkája után szóljuk röviden a buzgóságukban, lelkesedésben és hozzáértésben versenyképes nőivilágunkról is. Az Egyházközségek keletkezésénél, azok anyagi fenntartásában amerikaszerte oroszlánrésze volt a Nőibizottságoknak. A mi Egyházközségünknél először Oltáregyletnek, 1940 után Szent István Oltáregyletnek, maid Szent Erzsébet Kongregációnak, a testvérágát Szent Teréz Kongregációnak hívtuk.

Magyar Egyházközségünk anyagi létalapjának megteremtője, fenntartója, 1934-től 1939-ig az Oltáregylet volt. A vasárnapi perselypénzben a Dollár csak ritkán látott vendégként szerepelt. Sokszor még két dollár sem jött össze (különösen 1935 és 1937 között, főként a nyári vasárnapokon és a téli hózivatarok idején). Viszont szükségszerű kiadások: a fatemplom havi bérlete, a bérelt "civil" lakás a plébános számára, a plébános havi fizetése, házvezetőnő, házmester (vagy sekrestyés), orgonista fizetése, telefon, villany, háztartási kellékek költségei mindig voltak és mindig lesznek. Honnan vegyék a pénzügyi fedezetet, ha a miseadományok összege csaknem zérus? Ilyenkor mondenki csak az Oltáregyletre tekintett. És minden oltárgyleti tag viszont csak az elnöknőre tekintett. És az elnöknő a plébánosra pénzszerzés ügyében hiába tekintett. Ez volt a helyzet

1934-től kezdve tehát az Oltáregylet "rohamcsapata" társadalmi összejöveteleket rendezett, jövedelmükből fizette ki a bérleteket, számlákat, télre a fűtést a bérelt lakásban és a fatemplomban is, és ha maradt valami: még ha több hónapi késéssel is, a plébánost sz'ntén. Ropogtak a táncmulatságok, disznótoros vacsorák, rétes bemutatók, születésnapi Party-k, a kocka-játék hatóságilag engedélyezett formája

Scanned with CamSc

(Bunco, de nem a "Bingo"), nyári picnic, őszi bazár, családi Játékdélutánok felváltva egyes oltáregyleti tagok otthonában, vagy a kerthelyiségükben, vagy a templom alatti Hallban. Óriási munkabefektetésekkel (pl. főzés, sütés, frissítők, velük kapcsolatos kellékek, sokszor még asztalok, székek kölcsönzése és szállítása is, stb.) és a velük arányban nem levő bevételekkel: de előteremtették mint a magyar intézmény létminimumához szükséges összegeket. Így ment ez hónapról hónapra, öt éven keresztül — ugyanakkor a saját megélhetésükért dolgozva rendesen több, mint napi 8 órát, főleg a női világ, hogy meg tudjanak élni. A Templomnak pedig ingyen! És nem roskadtak össze a nagy teher alatt 1939-ig. Érthető tehát, hogy már mindenki várta, hogy jön-e egy új Kezdet a végső megsemmisülés, az összeomlás vagy szétesés előtt? És ekkor zúdult rájuk a gyászhír, hogy Dr. Wildinger Jakab hirtelen halállal, alig 9 havi működés után, 52 éves korában, eltávozott tőlük az örök hazába.

Ezen években az Oltáregylet elnöknője a köztiszteletben álló Mrs. Szabó Ágnes volt. Megértő, igen komoly és vallásos özvegyasszony, egyszerű nénike, aki kb. hét évig viselte e megerőltető tisztséget és végül is 1942-ben, magas életkora miatt vonult vissza nemes, de terhes tisztségétől. Utána is mindig nagy megbecsüléssel emlékeztek meg áldásos működéséről a hívek.

Scanned with CamSc

Scanned with CamSc

5. A DOLGOZÓ HÍVEK CSOPORTJA. AZ ÉRDEMDÚS ALAPITÓ TAGOK.

A hősiesen segítő házasok vagy magánszemélyek csoportja lehetett talán vagy 300 személy (kb. 154 név). E szám a 16 éven aluli gyermekeket és serdülőket nem tartalmazza.

A Magyar templomot szinte lázas buzgósággal kereső, mindig segítő, közös eseményekben mindig résztvevő, sőt azokban önzetlenül dolgozó hívek csoportja volt ez, akiknek vállain nyugodott a magyar templom akkori zajló jelene és ki tudja, milyen jövendője. Akik tehát 1934-1939 között, azaz már a régi, 1934 óta bérelt helyen, (2445 North Washtenaw Avenuen) tartoztak az Egyházközséghez, méltán nevezhetők az Egyházközség ALAPITÓ TAGJAINAK! Az ő névsoruk bizonyítja, hogy templomépítés szempontjából 1934-1939 között nagyon is létezett Chicagó északi oldalán egy életképes magyar közösség, élénk magyar társadalmi kapcsolatban éltek és sok áldozaton keresztül eljutottak a Szent István Templom megvalósításához.

Megpróbáljuk neveiket felsorolni, sajnos csak hiányosan, hiszen hivatalos listát ezekből az évekből nem találtunk és az itt következő névsort 1939 után, azaz csak utólag tudtuk összeállítani.

AZ ALAPITÓ TAGOK NÉVSORA — 1934-1939).

Mr. & Mrs. Bacsula
Mr. & Mrs. Balogh Ferenc
Mr. & Mrs. Balsay Dezső
Mr. & Mrs. Bánovszky József
Bazsó András és Cs.
Mrs. Belényessy Zsuzsanna
Benke Ferenc és Cs.
Mrs. Benne Teréz
Berninger János és Cs.
Mr. & Mrs. Boehm Ferenc

Scanned with CamSc

Mr. &Mrs. Boehm János
Bondor Ede és Cs.
Id. Bonifert János és Cs.
Bonifert József és Cs.
Mr. & Mrs. Bozmánszky Béla
Budai Mihály és Cs.
Mr. &Mrs. Bugnits Pál
Butkovits Miklós és Cs.
Mr. & Mrs. Can István
Mrs. Chabi és Cs.
Mrs. Csontos Mária és Cs.
Darányi János
Mrs. Drexler Anna
Mr. & Mrs. Ehr János
Engelhardt József és Cs.
Mr. & Feifár Alajos
Feifár Vilmos és Cs.
Földes Oszkár és Cs.
Mrs. Földváry Mária és Cs.
Fürj András és Cs.
Mr. & Mrs. Id. Fürj György
Ganz Viktor és Cs.
Mr. & Mrs. Geletey György
Gonczlik József és Cs.
Mrs. Hahn Julia és Cs.
Mrs. Halmó Teréz
Hirth Lajos és Cs.
Mrs. Hock Teréz
Mr. & Mrs. Hollerbach József
Mr. & Mrs. Horváth Géza
Mr. & Mrs. Iván József
Janik Család
Mr. & Mrs. Janovics Imre
Juhász Imre és Cs.
Mrs. Kardossy József és Cs.
Kerszka Dezső és Cs.
Mr. & Mrs. Kertész István
Kish Ferenc és Cs.
Mr. & Mrs. Kish János és Cs.
Mr. & Mrs. Kish József
Mrs. Kish Veronika és Cs.
Mr. & Mrs. Klenner Vince
Kmetty Kálmán
Mrs. Kocsondy Jozefina
Mrs. Koehler Károly és Cs.
Kovács Albert és Cs.
Mr. &rs. Kovács Antal
Kovács Krisztina és Cs.
Mr. & Mrs Koza József
Kozarits Frank és Cs.
Mrs. Laky Judit
Mrs. Láng József
Mr. & Mrs. Laping Philip
Mr. & Mrs. Légrády Nándor
Mr. & Mrs. Lénard István
Mrs. Lengyel József
Mr. & Mrs. Lupták József
Lynch András és Cs.
Lynch Pál és Cs.
Mrs. Mader Vilmos
Mrs. Mager Teréz
Mrs. Major Katalin
Mr. Makert J. és Cs.
Mr. & Mrs. Marlow Ferenc
Mrs. Mattern Erzsébet és Cs.
Dr. Meagyesy László és Cs.
Mentes István
Mr. & Mrs. Mészáros István
Mr. & Mrs. Mészáros János
Mrs. Milich Erzsébet és Cs.
Mrs. Miller Imre és Cs.
Minárovics István és Cs.
Minarovich Julia és Szerafin
Miinarovits József
Mr. & Mrs. Missty Lajos
Mrs. Moravcsik
Mr. & Mrs. Nagy Sándor
Mr. & Mrs. Necessányi Antal
Németh Imre és Cs.
Mrs. Ninies Julia
Mr. & Mrs. Olcsány Valter
Mrs. Palatina Julia
Mrs. Palincsár János és Cs.
Mr. & Mrs. Patrick József

Scanned with CamSc

Penninger Károly és Cs.
Mrs. Perhats
Petti Vince és Cs.
Petti Károly és Cs.
Mrs. Pillis Rose
Mrs. Podegrácz Katalin és Cs.
Mr. & Mrs. Poloma Ferenc
Popovits József
Poppert Ádám és Cs.
Mrs. Portik Róza
Mrs. Praznovszky és Cs.
Prokop János és Cs.
Pummer József és Cs.
Rádi Imre és Cs.
Mr. & Mrs. Rák Ferenc
Mr. & Mrs. Raffai János
Mrs. Rakonczy Ferenc és Cs.
Rákos József és Cs.
Mr. & Mrs. Rebman Henrik
Reisz Antal és Cs.
Mrs. Rezeda Erzsébet és Cs.
Mrs. Riskó Zsigmond és Cs.
Roman Rose és Cs.
Schmidt Olga
Mrs. Schuller Károly és Cs.
Shepherd Margit és Cs.
Siepl Ferenc és Cs.
Mrs. Sipos Árpád
Mrs. Smolen
Stefely József és Cs.
Mrs. Steiner Mária és Cs.
Subsits Emma és Cs.
Mr. & Mrs. Sitó Imre
Mr. & Mrs. Svinicki János
Mrs. Szabó Ágnes és Cs.
Mrs. Snyder Anna
Mrs. Szabó Dániel és Cs.
Mr. & Mrs. Szabó Ferenc
Mr. & Mrs. Szabó István
Szabó Pálné és Cs.
Mrs. Száj Ethel és Cs.
Mr. & Mrs. Szénássy József
Mrs. Id. Szénássy Julia
Mr. & Mrs. Szőke József
Mr. & Mrs. Takács István
Mr. & Mrs. Tauber Ferenc
Mr. & Mrs. Tihanyi János
Mr. & Mrs. Timkó Pál
Mrs. Tomory Margit
Mr. & Mrs. Tóth Mihály
Thury Nándor és Cs.
Mr. & Mrs. Varga Károly
Mrs. Vojáncz Teréz
Mrs. Veresh Pál és Cs.
Mr. & Mrs. Vadász József
Mrs. Wagenhals és Cs.
Wiener Gyula és Cs.
Mrs. Wissinger és Cs.
Mr. & Mrs. Wolf János
Mr. & Mrs. Wurum Mihály
Mr. & Mrs. Nick Zahn
Mr. & Mrs. Ziegler Dezsó
Mr. & Mrs. Zöld József

Ők Amerikában nemcsak saját maguknak szereztek hajlékot, hanem a jó Istennek is, és a magyar közösségnek is!

Scanned with CamSc

Scanned with CamSc

6. FOLYTON JELENTKEZŐ ÚJABB TEENDŐK...

A Templomszentelés előkészítése ugyancsak erősen munkába fogta a serény és tettrekész alapító csoportot. Minden, bármi segítésre alkalmas tagunk belátta, hogy a hivatásos mesteremberek munkáján kívül "háztartási szakértők" segítségére is szükség van, akik a "hivatásosok" munkája után jöttek és szinte gőzerővel dolgoztak tisztítás, rendezés terén, kis csoportokban, minden hívás, kérés nélkül. Egyszerre csak ott voltak és kezük nyomán eltünt minden por, törmelék vagy hulladék.

A kiásás után lejött az építészmérnök a munkások közé, méltatta teljesítményüket és az útmutatása szerint talajvíz elleni háromszoros szigetelést helyeztek el minden lehető alsó beszivárgás ellen. Rá következett először a puhafa padlózat, melyben ügyeskezű férfiaink büszkén segédkeztek. Rája újabb szigetelés és végül a keményfa parkett-padlózat. Ebben már csak a hivatásosok dolgozhattak, vagy hárman voltak, közöttük a dél-magyarországi Nick Zahn, aki az ácsmunka terén minden versenyen felül állt. Következett (júliusban) a téli fűtőkazán és a gőz-tartó csövek beszerelése. Az ósdi esőcsatornák helyett az új csövek berakása. Közben megjelentek az épületfestők, kik hol a lakásban, hol a templom helyiségeiben dolgoztak, felváltva, hogy ne gátolják ugyanakkor a többi hivatásos mesterembereket munkájukban. A szolnoki származású derék Biedel József, festő-nagyvállalkozó: mindenben nagy hozzáértései, beütemezett pontossággal, elsőrendű munkát végezve, és mosolyogva, barátságos szóval mindenkit megnyerve, kitünő munkát végzett,

Scanned with CamSc

annyira hogy évek múlva is mindig csak őt hívtuk munkára a magyar templomhoz.

Így jutottak el sok munka és gond közepette a Templomszentelésig. Augusztus 17-én vegyes érzelmekkel volt a hívek utolsó közös szentmiséje a régi, bérelt helyen. Kértük a jó Istent, hogy miként egy vert hadseregnek, vagy megbukott vállalkozónak: ide "a hét szűkesztendő" helyére ne kelljen visszatérnünk többé. Igaz, csak öt "szűkesztendő" volt ez, 1934-től 1939. szeptemberéig, de még ez is nagyon kikészítette a híveket. Nekem pedig csak egy, az én első amerikai évem jutott ki belőle. De ez aztán alaposan!

A sok fizikai munka beosztása és elvégzése mellett még az egyházi és világi ünnepségek előkészítése is szükséges volt. A vallási és magyar kulturális program előkészítése, kidolgozása, megszervezése. Mi magyarok igencsak értünk ehhez. Fontosabb tárgysorozatok az építkezés befejezése körüli dolgok, szükséges felszerelések a templomban, a szentélyben, sekrestyében, a lakásban; liturgikus kellékek megvitatása; vendégek fogadásában, ellátásában részletes teendők kijelölése, szétosztása, stb.

Julius 18-án megalakult a templomi énekkarunk a szentelési nagymise zenei részére. Első karmesterünk Rudnyánszky Sándor, Bartók tanítvány, zeneszerző és zongora virtuóz, kinek első hívására máris 40-en jelentkeztek a négyszólamú Énekkar próbáira. Mondotta, a fejéhez kapva: "Father, öt vezető magyar szoprán énekesnő van az Énekkarban, de sajnos, riválisok. Félek, hogy szét fog pattanni a fejem!" Különben a Templomszentelés után Stritch Bíboros megállapította, hogy egy hivatásos Énekkar nem tudott volna jobban, vagy szebben énekelni! Az orgonakiséretet a misén végig Anne Williams, diplomás orgonista adta, aki utána is közreműködő orgonistánk maradt, 1939-től egész élete végéig (1967).

A Sajtóbizottságnak összekötő szerepe volt a helyi és vidéki újságok felé; intézte a meghivásokat irásban az USA területén és Magyarország felé. Intézte a személyes vagy irásbeli meghivásokat az állami vagy városi Vezetőségnél. Hireket adott ki az újságoknak angol vonalon is.

Az amerikai magyar papság meghivását a plébános vállalta, úgyszintén a szentelési liturgia betanítását is.

Scanned with CamSc

A sok rendelés, díszítés, főzés, sütés, tálalás, felszolgálás, rendezés, tisztítás, takarítás az Oltáregylet ügyköre volt, melyet az Elnökné, Mrs. Prokop Aranka, dolgozott ki és osztott be az ő vezérkarával minden segítő számára. Az utolsó tíz napra minden segítő már tudta, hogy melyik napon jön, egész vagy fél napra, és hogy mit fog végezni.

Scanned with CamSc

Scanned with CamSc

7. AZ ÓHAZA ÜZENETE

Hiveink érzésvilágát felvillanyozta az Óhaza üzenete, melyet annakidején a Sajtóbizottságunk az újságok felé is továbított. A honszeretet üzenetváltása volt ez Magyarország és Chicagó között 1939 szeptemberében (Háború kezdete!).

A nemzeti öntudat és összetartozás érzése már akkor kereste a kapcsolatot a külföldre került "nyolcadik" magyar néptörzzsel. Az otthoniak közül sokan szívesen eljöttek volna... hogy velünk legyenek a magyarok temploma szentelésének lélekemelő pillanataiban messze Amerika földjén... ha a háború előszele nem teszi körülményessé, vagy éppen akkor lehetetlenné az ilyen zarándokutat... de lélekben tényleg itt voltak közöttünk! Ime néhány szemelvény mely egész Chicagóig eljutott a vészes idők sodrában (a megszólítás vagy az Egyházközségnek, vagy a plébánosnak szólt):

SERÉDI BÍBOROS HERCEGPRIMÁS LEVELÉBŐL:

Szívből kivánom, hogy Szent István temploma és kultúrháza katolikus lelkületük és magyar nemzeti érzésük tűzhelye legyen.

Ezért imádkozom és kérem a chicagói magyar hívekre és vezetőikre Isten áldását.

Esztergom, 1939. szeptember 15.

Serédi Jusztinián
bíboros hercegprimás
esztergomi érsek.

Scanned with CamSc

SZMRECSÁNYI ÉRSEK LEVELÉBŐL:

Hű magyar testvéreinkkel egybe forrok lélekben a tengeren túl, midőn megható áldozatkészségükkel az új Szent István templomot a nagyszerű Bíbornok úr oltalma mellett felszentelve a közáhitatnak adják át.

Hő imámat emelem az Éghez, kérve a Mindenható gazdag áldását hazánktól távol, de hitben, nemzethűségben velünk egységes kedves testvéreinkre és hű pásztorukra.

Eger, 1939. szeptember hó 15.

Szmrecsányi Lajos
egri érsek.

ZICHY KALOCSAI ÉRSEK LEVELÉBŐL:

Örömmel tölt el, hogy az Új-világba szakadt magyarság milyen híven ragaszkodik ősi szent hitéhez, de egyben meg nem változott, sőt talán fokozott lelkesedéssel ápolja a magyar hazaszeretet is.

A szeptember 24-i ünnepség alkalmával búzgón kérem Szent István királyunk közbenjárására a Mindenható kegyelmét a chicagói magyarságra, s egyben adom én is főpásztori áldásomat.

Kalocsa, 1939. szeptember hó 15.

Zichy Gyula
érsek.

MIKES C. ÉRSEK LEVELÉBŐL:

(Midőn) a chicagói magyarság új Szent István templomát felszentelve hálát ad a jó Istennek, hogy hitét és hazafias lelkületét a messze távolban megőrizte — ezen lelkes seregre és vezetőire Isten áldását esdem és imáimban egyesülök Önökkel.

Mikes János
Ny. szombathelyi püspök
c. érsek.

GLATTFELDER PÜSPÖK:

Lélekben együtt fogok ünnepelni tengerentúli magyar testvéreinkkel, akiknek buzgalma és áldozatkészsége felemelő

Scanned with CamSc

hatással lesz az itthoni magyar hívekre is. Meg vagyok győződve, hogy a jó Istennek bő áldása nem fog elmaradni azok mellől, akik az ő dicsőségéért oly példaadó módon buzgólkodtak. A chicagói magyarokat új templomukban Szent István és Szent Gellért (szeptember 24) közbenjárására a jó Isten áldja, védje és boldogítsa.

Szeged, 1939. szeptember hó 15.

Glattfelder Gyula
csanádi püspök.

VIRÁG FERENC PÜSPÖK:

Szívem egész melegével köszöntöm a chicagói magyar egyházközséget a templom-szentelés magasztos ünnepe alkalmával és készséggel küldöm püspöki áldásomat, kérve a mindenható Isten bőséges kegyelmét az egyházközség további munkájára.

Pécs, 1939. szeptember hó 18.

Virág Ferenc
pécsi püspök.

GRÓSZ JÓZSEF PÜSPÖK:

Legyen a nagy áldozatokkal és fáradtsággal létrehozott Szent István és kulturház mély vallásos életnek és Szent István szellemével átitatott hazaszeretetnek középpontja!

Szombathely, 1939. szeptember hó 13.

Grősz József
szombathelyi püspök.

BREYER ISTVÁN PÜSPÖK:

Legyen az új templom és kulturház gazdag kegyelmeknek forrása, a testvériségnek iskolája, a magyar hazaszeretetnek és kultúrértékeknek s így földi és örök boldogságunknak is záloga.

Győr, 1939. szeptember hó 20.

Dr. Breyer István
győri püspök.

Scanned with CamSc

PANNOHALMÁRÓL:

Főtisztelendő Plébános Úr!

"... Őszinte örömmel és szeretettel köszöntöm a chicagói magyar Egyházközséget és küldöm üdvözletem.

Pannohalma, 1939. szeptember hó 30.

Krisztusban testvére
Kelemen Krizosztom, O.S.B.
főapát.

ZIRCRŐL:

"... A vallásos magyar hazaszeretetnek áldozatos emléke ez az új Szentély, ezért első apostoli szent Királyunk egész biztosan magasra emelve tartja felette áldást osztó szent Jobbját és büszkén tekint le idegenbe szakadt vérei mindnyájunk számára például szolgáló nemzethűségére s a magyar műveltség őrzése érdekében kifejtett valóban hősies áldozatára...

Zirc, 1939. szeptember hó 13.

Endrédy Vendel
zirci apát.

BUDAPESTRŐL:

Mélyentisztelt Plébános Uram!

...Mélységes szeretetemet és együttérzésemet küldöm az egész Egyházközségnek együttesen és minden egyes tagjának külön-külön és gondolatban megilletődve szorítok kezet mindenkivel, akinek része volt az új Szent István Templom felépítésében.

Katolikus, magyar testvéri üdvözlettel és szeretettel.

Sík Sándor
piarista, egyetemi tanár.

...És így még mások is, közülük az egyik így foglalta egybe a többi üdvözlő szíve-vágyát: bárcsak személyesen mondhatnám el mindezen üdvözlő jókivánságokat ott Chicagóban a magyar hívek körében!

Scanned with CamSc

8. AZ (első) TEMPLOMSZENTELÉS.

1939. szeptemberében már minden hívő és templomi tag öntudatában kialakult a templomszentelés nagy jelentősége, amikor az újjáépített templomot a Főpap megszenteli, az egyházközséget Chicagó több mint 400 (1939-ben) templomi közösségének testvéri tagjává teszi és az északi magyarságnak megnyitja az útat, hogy Szent István király ősi akarata szerint hitéletet gyakoroljon és az ő saját templomához tartozhasson.

Ilyen nagy lelki eseményhez lelkileg is igyekeztünk felkészülni. 1939. Húsvétja óta vasárnaponként a Plébános mindig szólt a templom szerinti élet jelentőségéről. Szent István ünnepétől kezdve pedig minden vasárnap világnézeti és hitéleti tanítást adott a templomépítés lélek-alakító erejéről. Péntek estéken imaórák voltak, kérve a jó Isten áldását óriási vállalkozásunkra.

Az őskeresztények meghatő, sőt megrendítő odaadását, szent példáját állítottuk magunk elé és saját magunk lelkierősítésére az Apostolok Cselekedeteinek Könyvéből magyarráztuk e szavak mély, hitbeli értelmét: áldunk, dicsérünk, felajánlunk és ÁTADUNK! Kértük ezen alkalmakkor a jó Isten külön áldását önzetlen és áldozatos templomépítőinkre és a templomot segítőkre. Közben folyton jöttek a lelkesítő üzenetek az óhazából, hittestvéreinktől, hogy tartsunk ki nemes vállalkozásunkban.

És végül a nagy napon megjelent közöttünk a templomot szentelő Főpap, ez esetben a külön e célra felkért jóságos Samuel A. Stritch, ki ekkor még Milwaukee-i érsek volt.

Scanned with CamSc

Maga a Templomszentelés szeptember 24-én egy gyönyörű napsütéses vasárnapon történt, ünneplő szívű amerikai és magyar papság, és nagyszámú hívősereg részvételével. Akik e felejthetelen délelőtt pontos időben érkeztek és mégsem juthattak már be a kb. 400 ülő- és 200 állóhelyes templomba, azok számára a templom előtti Augusta Boulevardra közvetítettük az ünnepi szentmisét.

Mi, a jelenlevő építők, alig tudtuk elhinni, hogy mindez igaz és nem csak álom. Mert hiszen mindig is egy álom volt ez, de amelyik valóra vált.

A valóságos életre aztán egy hét múlva ébredtünk vissza amikor eljutott hozzánk is a megdöbbentő gyászhír — szinte hihetetlennek tűnt fel — hogy az életerős Mundelein Bíboros, aki még szeptemberben eljött volna a szentelésre: hirtelen halállal, október 2-án, 67 éves korában, eltávozott az élők sorából.

A harmadik hihetelen villámsugár rá két hónap múlva villant ránk, amikor értesültünk, hogy Mundelein utóda, a kb. 240 (1939) amerikai püspök közül pont a Milwaukee-i érsek lett, aki a mi szerény templomunkat szentelte!

Scanned with CamSc

9. A SZENT ISTVÁN TEMPLOM ESEMÉNYBŐL STRITCH BÍBOROS ÉRSEKSÉGE IDEJÉN (1939-1958).

Már nem mint egy idegen, új Főpapot fogadtuk őt. Egész életén át emlékezett rá, hogy az első Templomeszentelés, melyet Chicagó területén végezhetett, 1939. szeptember 24-én, még mint Milwaukee-i érsek: Szent István Király templomának a szentelése volt. Éppen ezért az ő első évében, 1940. augusztus havában kedves meglepetés ért bennünket, mert külön pásztorlevelet írt a Szent István Egyházközséghez melyet kivonatosan közlünk:

"Kedves Father Magyar! Plébánia-Templomuk a következő vasárnap ünnepli védőszentjének, Szent Istvánnak, Magyarország királyának ünnepét...

Európa kultúrájának megteremtői között Szent István a legelsők között áll. Az ő munkája a Keresztény Európa kialakításában nagy és örökös. Sokan vannak körülöttünk, akik meg akarják dönteni Szent István művét és Krisztust már-már száműzik a modern társadalomból. De a mi kötelességünk, hogy szilárdan megalapozzuk az ő királyságát és szerezzünk békességet, reményt és üdvösséget ő általa és ő benne az embereknek!

És ebben a munkában várjuk az amerikai magyarok közreműködését! Talán soha nem volt annyira szükséges a világiak segítsége ezen a téren, mint éppen most! Ti, akiknek a hite ősi és Szent István kora óta Szent Egyházunk bensőseges fiai voltatok, kell hogy segítsetek Krisztushoz vezetni minden embert!

Nagy tanulság van Szent István életében! Ő saját magán kezdte el a hit átalakító erejének életét. A mi munkánk

Scanned with CamSc

Krisztusért szintén először csakis a mi megszentelődésünk, megtérésünk lehet. A hitünk szerint kell élnünk és a hit fénye sugározzék a mi életünkről. Hadd lássák embertársaink, hogy mi keresztények vagyunk! Tartsuk meg hűségesen az Egyház parancsait és mindennap járjunk Krisztussal. Kövessék tehát nagy Védőszentjüket és életüknek szentsége által szerezzék meg Krisztusnak az emberiséget!

Isten áldását kérem Önökre és Szent István legyen továbbra is az Önök védőszentje és mennyei pártfogója!"

Chicagó, 1940. augusztus hó 17-én.

Testvére Krisztusban
STRITCH A. SÁMUEL
chicagói érsek.

Scanned with CamSc

10. MIT IS AD NEKÜNK A TEMPLOM?

A TEMPLOMSZENTELÉS mindig egy felejthetetlen lelki élmény marad. Nem mindekinek jut az a szerencse, hogy résztvehetne benne. A legnagyobb hatással azokra van, akik áldoztak, vagy dolgoztak, akár a színpadon, akár a konyha hőségében, azért, hogy ez megvalósulhasson, azaz "szereplő" személyek lehettek benne.

De a távol élő, vagy bár ott jelenlevő, de a közönbös szemlélők (tehát akik csak másoktól hallották, vagy csak "nézők" voltak), az ő számukra is szeretettel közlünk néhány gondolatot erről a következőkben:

A HITÉLET FEJLESZTÉSE — LELKI PROGRAM:

A templom legnagyobb adománya számunkra az, hogy helyet és módot ad a vasárnapi, vagy ünnepi szentmisére. Ezért hozott az Egyház annyi áldozatot kétezer éven át, és ha ellenséges erők ezt megakadályozták, kész volt rá még a katakombák mélyébe is levonulni, hogy Krisztus Urunk Szent Teste és Szent Vére az Őt kereső lelkek tápláléka lehessen. Az orosz fogságba esett papok módját ejtették, hogy misézzenek a börtönben az embertelenül szigorú bűntetés veszélye ellenére is.

Ezen legnagyobb lelki kincs (hogy Krisztus jelen van közöttünk és a szentáldozásban magunkhoz vehetjük Őt) mellé még egy sereg más lelki kiváltság is tartozik. Túl hosszú volna ezt mind felsorolni, de íme néhány:

1. Lelkipásztorok által a templom módot ad a híveknek, hogy akár hétköznapokon is résztvehessenek a szentmisén. Vasárnap gyönyörű virágok, égő gyertyák, miséző

Scanned with CamSc

pap, jelzik, hogy íme jó helyre jöttél, hogy keressed és találjad meg Isten országát, az Ő igazságát és lelked békéjét!

2. Szentgyónást végezhetnek a hívek a kitüzött időpontban (rendesen a szentmisével kapcsolatban, vagy szombatokon), vagy amikor bizonyos okok miatt azt valaki kéri.

3. Mindig voltak és lesznek hívek, kik valósággal szomjazzák a lelkieket és e célból a Plébánosnak szólni nem mernek. Ezért voltak szabályos naptári, évi beosztás szerint Szentségimádási Napok, sokszor velük kapcsolatban, vagy külön is, Lelkigyakorlatos Nap, Keresztúti —, Májusi — ájtatosság. Külön Missziós Atya Karácsony, Husvét, Szent István ünnepe táján a hívek lelki segítésére.

4. Nagyböjti-, Advent-i időben mindig hirdettük: tudassák betegeik felől a Plébánost előre, hogy a szent idők folyamán a Szentségek vigasztalásában részesülhessenek. N. N. asszonyka (cukorbajos, szívbajos volt) 20 éven át vagy hétszer kapta meg a Szentkenet Szentségét, és mindig jobban lett, élt 1974-ig. Egy másik, kb. 70 éves édesanya hetek óta kórházban öntudatlanul; már idős fiai hetek óta nem tudtak bármi értelmes szót vagy jelt kapni mozdulatlan mamájuktól. Odaléptem hozzá és minden bevezetés nélkül elkezdtem magyarul mondani a Miatyánkot. És íme a beteg, idős fiai és a kezelő orvosok jelenlétében már a második mondatot velem együtt imádkozta. És ettől kezdve még három napig élt és tudott beszélgetni a rokonsággal. Ezen eset emlékére a fivérek a templombejárat feletti csillagablak fölé a régi fatábla helyére kőbe vésették és nagy betűkkel festették ország-világ számára a templom hivatalos nevét: SAINT STEPHEN KING OF HUNGARY CHURCH.

Egy másik beteg esetében a rokonok több mint 200 mérföld távolságra vittek autójukkal, hogy az ott autóbalesetben súlyosan sérült édesanyjuk, idegen városban, idegen kórházban a saját magyar lelkipásztora által részesülhessen a Szentségek erejében és vigaszában. Másik, igen búzgó tagunk haldoklott: kért a rokonság, hogy tölteném velük az éjszakát a Kórház folyosóján. És a haldokló tudta, hogy mindnyájan ott vagyunk egész éjszaka... stb.

5. A legtöbb amerikai magyar templomban igen kiterjedt lelki program van működésben. Templomi életünknek, messze a szülőhazai környezettől, meg van a "sajátos vérkeringése." Ezért talán nem is kell róla külön mint "szenzáció-

Scanned with CamSc

ról" beszélnünk, hanem mint magától értetődő működésről emlékezünk meg róla. 35 ½ éves plébánosi működés után öt kis-formátumú beteglátogató könyv maradt meg mint emlék, bennük minden beteglátogatásáról csak egy sor: a név, cím és a beteglátogatás dátuma. A betegek 90%-a magyar volt, aki az óhazában született. Sok közülük könnyekig meg volt hatva, hogy egy óhazai pap magyar nyelven hozza neki Krisztus Urunk szeretetét és az Evangélium igéit.

6. Temetések: nem egy hivatalos, hideg aktust jelentett. A plébános egy-egy jóbaráttól, hűséges templomtagtól, vagy legalább is egy jó ismerőstől búcsúzott el (meghatódott szavakkal), hiszen hosszú éveken át a vasárnapi szentmise és a templomi egyesületi élet sok emléke tette az elbúcsúzást részvéttel teljessé. (Talán ezért is voltam mindig a "mammut" vagy nagy plébániák szervezése ellen, amelyekben ily lelki kapcsolat és gondozás csak kis százalékban épithető ki).

7. Az elsőáldozók, bérmálkozók csoportja, házasságkötések intézése, jegyesoktatás, továbbá az oltáregyleti, kongregációs és férfiegyletek havigyűléseinek lelki része: a lelkipásztor külön gondos munkáját igényelték. Ezeknek a megértő szívvel végzett előkészítése az egész életen át kedves emléke marad a híveknek és a lelkipásztornak.

8. Az oly megható hírdetések a tengerentúlról, melyek angol templomokban talán csak ritkán hallhatók, nálunk a szentmisén igen gyakoriak voltak: "A mai szentmisét elhunyt N.N. Szülőért ajánjuk fel... (temetése Györött, Cegléden, vagy másutt volt)... a haláleset 10 nappal ezelőtt... vagy régebben történt... gyászolja az elhunytnak itt élő fia N.N. családja... Imádkozzunk az elhunyt lelkiüdvéért..."

Vagy másik: A szentmisét a 10, ...vagy több éve az óhazában elhunyt rokonért ajánljuk fel... vagy N.N. 56-os szabadságharcos lelkiüdvéért... temetési helye ismeretlen... Imádkozzunk lelkiüdvéért... Minden ilyen és hasonló hirdetés a szívek mélyét érintette meg...

9. Mindezen és más lelki gondozásban a NEM-MAGYAR HÍVEINK IS RÉSZESÜLTEK. Vajon kik voltak ezek? Többnyire a templom közelében lakó lengyel testvéreink, mert a legközelebbi lengyel templom kb. 1966-ig túl szűknek bizonyult. Persze volt és van még 12 lengyel és más templom is a mi közigazgatási körzetünkben, melynek Wicker Park

Scanned with CamSc

a neve (176.000 lakossal, a hatvanas években). Volt sok lengyelünk, aki messze elköltözött, de vasárnaponként autójával megjelent családostul az angol szentmiséinken, mondván: ez az ő temploma! Az amerikai vallásszabadság erre is módot adott.

A lengyeleken kívül más nemzetiségű híveink is voltak élvezői a lelki kiváltságoknak, szolgálatoknak, de sokkal kisebb létszámban: német, olasz, horvát, szlovák, többféle latin, stb. származású hívek, kik saját nemzetiségük egyházközségeihez tartoztak, de szentmisékre közeli lakhelyük miatt, a magyar templomot választották. Esküvő, temetés óhaja esetén az illetékes plébános beleegyezését kértük. Így hát A) a vallásuk gyakorlására minden szükségest megkaphattak nálunk, B) származásukkal járó kulturájuk ápolására saját nemzetiségi központjaik látogatására buzdítottuk őket. Soha más nemzetiségűeket nem próbáltunk rábeszélni, hogy nálunk legyenek tagok, de amikor önként jöttek, mindig örömmel fogadtuk őket.

Templomunk tisztikarába csak magyar tagokat választottunk, az alapító csoportnak fenntartott kiváltság folytán. Ez talán nem az egyetlen lehető megoldás, de több mint 35 éven át nagyszerűen bevált. Tanultunk az 1930-34-es években dívó villongásokból az alapító, független magyarok és németek között.

10. Egy idős sváb hívőnk mondotta (tört magyarsággal): "Father, ha valami sürgető ok miatt a közeli angol templomba (500 m.) megyek a szentmisére, ott mindent megértek, hiszen régi amerikás vagyok. Mégis, ha egy vasárnap nem jutok el a magyar szentmisére (8 Km.) akkor nem érzem azt, hogy ma vasárnap van".

Scanned with CamSc

11. TEMPLOMI, KULTURÁLIS ESEMÉNYEK

A fentebb leírt templomi és hitbuzgalmi tevékenységekhez szorosan kapcsolódik az Egyház nem-liturgikus, de mégis ismeretterjesztő, nemesítő, szórakoztató, hazafias vagy művészi programja. Az elmúlt, több mint 35 éves plébánosi működésem idején ez részben a következő egyházi és világi rendezvényekben nyilvánult meg:

A. Egyházi vagy világi szereplők, előadók voltak:

DR. BOKOR JÁNOS, a magyar menekült táborok életéről Német és Olaszországban. (Két alkalommal)

DR. DOMOKOS GÉZA, budapesti főorvos. (Két alkalommal)

ESZTERHÁS ISTVÁN, illusztris újságíró. (Két alkalommal)

GASIOR KÁROLY, Edison mérnök. (Két alkalommal)

DR. GÖNCZY ISTVÁN, U. S. ezredes.

HOLLERBACH JÓZSEF: A magyar nemzetiségek története. (Két ízben)

DR. HORVÁTH SÁNDOR, a szem gondozása és gyógyítása.

DR. HOVÁNYI GYULA, Világpolitikai tájékozódás. (Két ízben)

DR. KÁRÁSZ ARTHUR, a Nemzeti Bank volt igazgatója: A magyar pénz viszonya a nyugati valutákkal szemben.

KLUPTA GYÖRGY: A chicagói Piros-Fehér-Zöld futballcsapat célja és programja.

KOSSÁNYI JÓZSEF, költő és esztéta.

Scanned with CamSc

DR. KOTÁNYI IMRE: Az Amerikai Kolumbusz Rend története.

DR. MEDGYESY LÁSZLÓ, magyar főkonzul.

PRAZNOVSZKY GYÖRGY: A modern Karizmatikus mozgalom (spanyolországi, 3 ízben; P. Pio élete, két alkalommal)

DR. SOMOGYI FERENC, egyetemi tanár, (Clevelandból).

SZEGHEO KÁROLY, tanár, Milwaukeeból: Szociális problémák.

SZENDY LÁSZLÓ: Loyola tanár, Az amerikai Katolikus Iskolák válságos anyagi helyzetéről.

FŐTISZT. TAKÁCH GÁBOR, O.F.M., provinciális: A Kat. Sajtó hivatása.

DR. VARGA LÁSZLÓ, a Szabad Magyar Ügyvédek Világszövetségének elnöke (3 ízben).

B. ÜNNEPI MÉLTATÓ BESZÉDEK, MŰVÉSZI ESEMÉNYEK, VETITETTKÉPES ELŐADÁSOK.

A Plébános ünnepi beszédei, különleges egyházi, vagy világi ünnepek alkalmából, hosszú éveken keresztül, KOVÁCH J. Ferenc rádió igazgató, WGES Rádió műsorán.

Dr. Magyar József, plébános, ünnepi beszédei a chicagói nagy egyesületek ezüst, vagy arany jubileuma alkalmából.

SZENT ISTVÁN KERESZTELÉSÉNEK MILLENIUMÁT ünnepeltük, kezdve 1969 augusztus 24-én, vasárnap, ugyan e napon ünnepelve Egyházközségünk alapításának 35-ik és az új Templomunk szentelésének 30-ik évfordulóját.

Ezen az ünnepi vendégszónokunk a szentmisén és a délutáni nagy ünnepségen Dr. Edelényi Achilles, Dayton-i egyetemi tanár volt, ünnepi szopránunk Russ Annuska, gyönyörű éneklését zongorán kisérte Rygiel Rudolf, hírneves zeneszerző. Remekül adott elő a kis szavalóművészünk, Polgár Melinda. Az est fényét emelte a Szent István Énekkar szereplése, vezényelt Rygiel Rudolf. Az ünnepségen hazafias lélekkel vettek részt a Szent István Oltáregylet, a Holy Name, az Énekkar teljes számban, képviseltették magukat a Szent Teréz Kongregáció hölgyei, a Magyar Társaság, a Magyar Club, a Nagy Társalgó és a Magyar Vitézi Rend.

Scanned with CamSc

Ünnepélyes SZINPADAVATÁS volt a SZENT ISTVÁN ÚJ DISZTEREMBEN elég hamar, már 1940. március 3-án, színre került három egyfelvonásos vigjáték Rudnyánszky Sándor rendezésében. A legnagyobb és méltán kiérdemelt színpadi sikere a "Mesternek" 1941. február 23-án volt A HAMBURGI MENYASSZONY cimú operett színrehozásával. Vince Zsigmond zenéjét óriási sikerrel adta elő Sütő Imre 20 tagú cigányzenekara. E népi és hazafias darabot előadták a déli oldalon, a Magyarok Nagyasszonya Templom hivei számára is és utána Milwaukeeban, a Szent Imre Egyházközség Nagytermében.

Az évek múlása folyamán sok színdarab élvezésében volt részünk, édes magyar anyanyelvünk szolgálatában, mindig új és új sztárokkal. Rendezőink voltak, többek közt, Rákos József, Feifár Vilmos, Tolnay Dezső, Dr. Fiedler Kálmán és személyes szereplésükkel is megtisztelve közönségünket, a hivatásos művész házaspár, JATZKŐ CIA és SZATHMÁRY KÁLMÁN. Hálás köszönet legyen nekik és minden "elszánt bátorságú" kedves műkedvelő szereplőnek!

RUSS ANNUSKA énekművésznő kiváló szerepléseit Egyházközségünk ünnepein és a Templomban szinte alig lehet méltóképen megköszönni. A mi lengyel városrészünkben a sok lengyel és néhány amerikai templom közül egyiknek sem volt oly gyönyörű hangú szólistája. Hívták is minden felé nagy templomokhoz, de ő nem hagyta volna el Szent István Templomát és annak híveit. Szívbőljövő csengő éneke Templomunkban, színpadokon, magyar ünnepségeken, a Magyar Rádión, messze hétmérföldes határokon túl is elvitte hírnevét és emlékezetessé tette templomi és világi eseményeinket.

MEZEY ZSIGMOND, európai hírű operaénekes és RUSS ANNUSKA csengő szoprán együttes művészi programja, SOMMER RICHARD zeneművész és templomi karnagy brilliáns zongorakisérete felejthetetlen emlékünk marad.

A GÁBOR — DOLORES és JEAN — hivatásos művész házaspár, Operarészletek előadásával a hallgatóság szívét a mi színpadunkon nyerték meg teljesen. Magas nívójú művészi teljesitményt adtak magyarságunknak... és hálás vas-tapssal honoráltuk kedvességüket. Kb. ötször szerepeltek nálunk évi időközökben és tiszteletdíjat soha nem fogadtak el.

Scanned with CamSc

GIOVANNI COSTELLO hőstenor, mint üstökös jelent meg színpadunkon két ízben is és eltünt megint. De elfelejteni nem tudjuk még ma sem.

DANIELA SIKORA az éneklő csodagyerek, 9 éves, koloratura szoprán hangjával operarészleteket énekelt mesteri technikával, közvetlen könnyedséggel. Dübörgő taps lett a jutalma.

STEINER MIKLÓS ZONGORAMŰVÉSZ: Egyházközségünk csemetéje, Rudnyánszky Sándor zongora virtuóz tanítványa, szinte utolérhetetlen tökéletességre jutott el a magyar művészi zenében. Minden szereplése igazi zenei élmény volt.

ROZSNYAI ZOLTÁN — zenei virtuóz és karmester, 80 tagú ifjú, 56 os menekült magyar zenészével jött és az Orchestra Hallban szerepelt tüneményes sikerrel. Utána ünnepi fogadás és büfé vacsora volt a Szent István Diszteremben, TV, Rádió és közéleti celebritások részvételével.

Mozifilmek, Vetítettképes előadások: Rudnyánszky Sándor óhazai filmeket mutatott be közönségünknek a Díszteremben, úgyszintén Varga Pál is, vagy 15 évvel későbben, már a Magyar Iskolánk növendékei és a Szülők számára, amerikai színes kultúrfilmeket. 1952 és 1964 között Father Magyar vetített színes képeket több alkalommal európai, mexicói és déli-amerikai útjairól adott beszámoló előadásai folyamán. És még mások...

C. TOVÁBBI KULTÚRÁLIS MOZGALMAK

Hát még mindig nem elég a KULTURÁLIS eseményekből? Válasz: Még mindig nem! Mert most jön még a harmadik rész, amihez kérjük tisztelettel a kedves Olvasó szíves türelmét: EGYHÁZKÖZSÉGI TOVÁBBI ESEMÉNYEK, TÁRSADALMI, EMBERBARÁTI MOZGALMAK.

A templomi kultúrális rendezvények kiindulópontja rendesen valamelyik templomi egyesület intézőbizottsága. Ezek közül már említést tettünk előbbi fejezetekben az Oltáregylet fenntartó erejéről. A férfiak templomi egyesülete a Szent Név Társulat, a Holy Name Society. Ennek tagjait az Érsek úr az ő jobbkezének hívja, hangsúlyozva ezáltal az ő jelentőségüket az

Scanned with CamSc

egyházmegye életében. Mozgató erejüket mutatja, hogy pl. 1941-ben a Soldiers Fielden a nagy imaórára több mint 150.000 hívőt hozott össze a Holy Name. A mi Egyházközségünknél a nagy rendezvényeket az Oltáregylet és a Holy Name együtt szokták lefolytatni. Az Oltáregylet kiváló elnöknői voltak: Mrs. Szabó Ágnes 1942-ig, Mrs. Prokop Aranka 1948-ig és 1953-55-ig, és Mrs. Olcsány Erzsébet három ízben is és még néhányan. Mrs. Olcsány ezüst jubileumát is megünnepeltük, mert összesen több mint 25 évig viselte ezt a tisztséget.

A férfiak közül — szintén többen voltak évek szerinti egymásutánban — a legjobb Holy Name elnök, még az első években, Rákos József volt. Mindenkit felülmúlt három kitűnő tulajdonságával: öreg volt, bölcs volt és mindenkihez jóságos volt. Lehet-e valaki ennél jobb?

Az ifjúsági Magyar C. Y. O. működéséről megemlítjük, hogy Father Kasztovszky idejében alakult. Céljuk ifjúsági társas szórakozás volt magyar légkörben, itteni születésűek lévén, a magyar nyelvtudásukat óhajtották tökéletesíteni és a magyar kultúrát, ahonnan szüleik származtak, jobban megismerni. A világháború kitörésekor a bevonulás parancsa elvitte őket a világ minden tája felé és vége lett az egyesületnek is, és az ő ifjúságuknak is. Többen közülük hősi halált haltak a harctereken. Volt elnökeik közül mindig emlékezünk az egykori népszerű Joseph von Nemethre, Miller Henrikre és ifj. Rádi Imrére, akik ma is büszkén vallják magukat magyarnak és katolikusnak.

THE LITTLE FLOWER SODALITY. — Feltétlenül meg kell említenünk a népszerű lengyel egyesületünket, The Little Flower Sodality-t, magyarul: a Lisieux-i kis Szent Teréz Kongregációját, melyet 1945 április 15-én alapítottunk. Tagságuk túlnyomórészt a környékbeli vallásos lengyel házas vagy magános nőkből került ki, kik például a háború után szinte versenyeztek az Oltáregylettel, hogy évről-évre minél több segélyt küldjenek Ausztriába és Németországba, a menekültek táboraiban nélkülöző hontalan magyar testvéreinknek. Gyönyörű együttműködést fejtettek ki mindenkor egyházközségi programunkkal. Kegytárgyüzletünket 1941. októberében alapította az Oltáregylet. Kezelésében nagy munkát végezett a néhai, kedves emlékű Mrs. Marlow Anna. Később ezt a Szent Teréz Kongregáció hölgyei vették át és hosszú

Scanned with CamSc

éveken át, vasárnapokon minden szentmise után a hiveink rendelkezésére álltak a templom bejáratánál. Nem nagy vállalkozás volt, évente kb. 12,000.00 tiszta bevétellel, de azt mind a Templomunk javára adták át.

Buzgón segítettek az évi Szeretetlakomán, kezelték az évi miseborítékok kiosztását, évi Bazár-szerű Bunco-t tartottak, több ízben Női Divatbemutatót és Kalap Kiállítást a környékbeli szomszédság számára, melyek igen népszerűvé lettek. Közülük csaknem mind agilis elnöknő lehetett volna. Tisztikarukban különösen kitüntek: Ann Banas, Ann Canada, Adele Butkovich, Ceceila Krys, Mary Ludzia, Millie Macey, Bernice Papciak, Grace Ross, Loretta Speer, Agnes Tylinski és mások. Minden dicséretet megérdemelnek gyönyörű működésükért!

Mind a két Női Egyesületünk be lett jelentve a Kongregációk hivatalos középpontjában, Saint Louis, Mo.-ban, a férfiaké pedig Rómában, az ottani Központban. A róla szóló okiratokat berámázva a templomba-nyíló Szent Erzsébet teremben tettük ki. Ezekhez járult később mégis a Rózsafűzér Társulat alapító levele is.

ÉVI SZERETETLAKOMA. Az első Templomszentelés után óriási hálát éreztünk minden fáradozó és dolgozó testvér szinte határokon túlmenő munkájáért, segítségéért. Ezért mindannyijukat levél útján meghívtuk, igaz hálánk jeléül, egy ingyenes, de annál finomabb egyházközségi vacsorára és zenés táncmulatságra. Az első ilyen Szeretetlakoma 1940. novemberében volt, igen népszerű lett, és utána minden évben megismételtük dolgozó tagjaink számára. A háborús évek alatt ez szünetelt és utána folytattuk ismét.

SZERVEZETT BÚCSÚJÁRÁS HOLY HILL, WISCONSINBA, kezdve 1941-től, többnyire augusztus havában, a hó harmadik, vagy negyedik vasárnapján. Híveink kb. 12-szer zarándokoltak oda az elmúlt évek alatt. VALPARAISO, Indiana-ba is örömmel mentek a ferences Atyák SEVEN DOLORS SHRINE nevű búcsújáró helyére, ahol rendesen a népszerű FABIÁN ATYA fogadta és irányította hiveinket. TECHNY, Illinoisban az S. V. D. Atyák MISSZIÓS SZEMINÁRIUMÁT sokszor látogattuk missziós ünnepségek alkalmával. Ott úgy éreztük magunkat, mintha hazamentünk volna.

Scanned with CamSc

TOVABBI IDŐSZAKI PROGRAMJAINK VOLTAK:

SZENT MIKLÓS EST, vagy KARÁCSONYI ÜNNEP.

EGYLETI ZÁRTKÖRŰ SZILVESZTER EST.

FARSANGI VACSORA és TÁNCMULATSÁG.

ANYÁK, vagy ATYÁK ÜNNEPE.

SZENT ISTVÁN TEMPLOMI BÚCSÚ ÜNNEP.

ERZSÉBET — KATALIN BÁL.

EGYLETI SZENTÁLDOZÁS, GYŰLÉS és REGGELI havonta kétszer. (Havi első és második vasárnap.)

VALLÁSKÖZI IMAÓRÁK, vagy TEMPLOM HANGVERSENYEK.

MAGYARNYELVŰ ÚJSÁGOK, folyóiratok gyűjtése és továbbítása európai menekülttáborokba. Várfay István testvérünk apostolkodása volt ez hosszú éveken keresztül, többnyire saját költségén. Ugyanakkor közvetítette az inségben élő lágerlakók legsürgősebb kéréseit az Egyházközséghez. Egyházközségi tudósítónk volt a Magyarok Vasárnapjához. Magyar könyvkiállítást is rendezett vasárnaponként. Hálás köszönet érte!

VÁROSRÉSZÜNK IRÁNTI KÖTELESSÉGÜNK: bizottsági munka az 1962 októberében alakult NORTHWEST COMMUNITY ORGANIZATION havi gyűlésein.

Környékbeli KATOLIKUS és PROTESTÁNS ANGOL LELKÉSZEK gyűlése minden második hónapban. Felszólaltunk igazságtalan városi határozatok ellen. Többször még a Városházába is bevonultunk.

KÖNYVTÁRVASÁRNAP, minden hó harmadik vasárnapján a magyar szentmise után. Régi könyvtárunkhoz megkaptuk a Társalgó Egylet Könyvtárát is 1964. december 20-án. Kitűnő és önzetlen könyvtárosaink MUNCZI ANTAL és HODACS JÓZSEF voltak, kik minden év júniusában, a Holy Name évzáró gyűlésén számoltak be működésükről.

Scanned with CamSc

EGYHÁZKOZSÉGI PÉNZÜGYI KÖZGYÜLÉS MINDEN JANUÁR második, vagy harmadik vasárnapján a magyarok szentmiséje után. Beszámoló az elmúlt év bevételeiről, kiadásairól és Költségvetés az újesztendőre. Előtte hat estén át pénztárkönyveink fel voltak fektetve az irodánkban, minden templomi tag megtekinthette. Gondnokok és Tanácstagok választása is ekkor volt.

EGYHÁZKÖZSÉGI TANÁCS, érseki rendeletre, 1965-től kezdve. Gyűlésük kb. négyszer évente.

VÖRÖSKERESZTES AMBULANCE BESZERZÉSE, nemkatolikus vallási szervezetek és magyar, világi, kultúrális Egyesületek részvételével (1942).

VÉRADOMÁYNOK kérése, gyűjtése, és az adakozók autóval történő szállítása a Vöröskereszt hivatalos kérésére, vagy privát templomi családok kétségbeesett kérésére gyorssegélyként. Ezeket mindig a szentmiséken hirdettük. És nagy hálával köszöntük.

Használt és még használható RUHÁK, CIPŐK (tisztított állapotban) GYÜJTÉSE a háború utántól kezdve mindig november második felében. Az összegyűjtött ruhaféléket nemes munkára kész hiveink csomagolták esténként, egy-két tonnát, a néhai Lynch András gondnokunk vezetésével. Egy alkalommal a búzgó asszonykák az ő feleségének a télikabátját is elpakolták és csak a hazamenetelkor vették észre a tévedést. Vagy öt nagy ruhacsomagot kellett újra szétszedni, míg megtalálták a "kincset." A csomagokat tőlünk egyházmegyei teherautók vitték el Milwaukee-ba a hajóhoz, ahonnan New Yorkba ment a szállítmány. Sikerült kijárnunk, hogy a mi Egyházközségünktől minden küldemény a Magyar Katolikus Liga rakodóhelyére legyen szállítva az európai magyar lágerlakók segélyzésére.

NYÁRI KIRÁNDULÁSOK. Julius-augusztus hónapokban családi közös kirándulásokat tartottunk, többnyire a közkedvelt Miami Woods-ba a Touhy Avenuen.

EGYHÁZKÖZSÉGI NYÁRI NAGY PICNIC, kivéve a háború alatt. Az első ilyen nagy Picnic-et már 1940. julius 7-én

Scanned with CamSc

pártoltak a város északnyugati részén levő Silver Leaf Groveban. Rengeteg magyar, bús és vidám találkozott az árnyas fák tövében. A mi híveink is pártolták más magyar közösségek nyári Picnic-jét, így a Magyar Rádió óra, vagy valamely magyar Biztosító Társaság hasonló nyári összejöveteleit a város körüli erdők szélén. Ilyenkor az örömünk dupla volt, mert rendező munka nélkül szórakozhattunk.

Scanned with CamSc

Scanned with CamSc

12. A SZENT ISTVÁN TEMPLOM PAPI KISEGÍTŐI, VENDÉGEI

1938. szeptember 12-től 1974. március 1-ig.

Az utolsó három fejezetben leírt események rendezvények, szereplések, alkotják a szabad vallásgyakorlat és kultúrtevékenység lényeges részét szabad Amerikában. Ideális helyzet, állami beavatkozás nélkül. Ahol ez nincs meg, ott korlátozva van a hívek templommal kapcsolatos társadalmi egyesületi élete és nincs szabad kultúr élet. Becsüljük meg az amerikai magyar lelkipásztorainkat, akik ilyen szabad és értékes kultúréletnek a hordozói.

A következőkben azon paptestvéreink neveit hozzuk, akik plébánosi éveim alatt a hívek szolgálatában engem kisegítettek és számomra nemes paptestvéri szeretetet jelentettek. Az ő saját egyházközségükben ők is hasonlókép a magyar kultúra és szabad vallásos élet igaz ápolói, minden államilag kinevezett felügyelő intézkedései nélkül.

E lista talán csak 90%-os, hiszen oly sok név közül könnyen kimarad néhány még akkor is, ha névsor szerint írjuk őket. Európai papi vendégek átutazóban csaknem mind predikáltak is a Szent István Templomban és mise után bőven volt alkalom elbeszélgetniök a hívekkel.

Missziós szentbeszédeket adtak, Szentségimádság napjain predikáltak, vagy az istentiszteleteken asszisztáltak, körmenetekben résztvettek, konferencia beszédeket mondottak, két templomszentelés (1939 és 1954) alkalmával a szentelő Bíborossal együtt, esetenként kb. 20-an, résztvettek; meghatalmazás alapján kereszteltek, miséztek, eskettek, vagy temettek, távollétemben helyettesítettek, stb. Mindez latin, magyar,

Scanned with CamSc

vagy angol nyelven történt. Akik csak átutazóban beköszöntöttek, vagy csak szállást kértek (de hétközben lévén szentbeszéd adására alkalmuk nem volt), azok nevei e névsorban nem szerepelnek.

A jó hívek talán nem is gondolják, hogy a paptestvérek lelkipásztori segítsége, papi gyűlések lefolytatása mennyi kegyelmi áldással és lelki információ val kapcsolatos évről-évre. És ugyanakkor élő-elevenen tartják értékes nemzeti, hazafias, magyar kultúr értékeiket az ő saját papi életükben is.

A MAGYAR KLÉRUS TAGJAIBÓL:

Ft. Ádám József
Ft. Bartha Károly, S.V.D.
Ft. Bartkó Alajos
Ft. Bartkó Péter, O.F.M.
Very Rev. Báthory József Soh. P.
Ft. Benkő Antal, S.J.
Ft. Bereczky Jenő
Ft. Blihár Barnabás, O.F.M.
Ft. Chernitzky István
Ft. Demkó Zoltán
Ft. Derecskei János, S.J.
Ft. Edelényi Achilles
Ft. Egres Odó, O. Cist.
Msgr. Eördög Elemér
Ft. Fehér Tamás, O. Cist.
Ft. Füzér Julián, O.F.M.
Ft. Gábriel Asztrik, O. Praem.
Ft. Győrffy Géza
Ft. Hajtás Ferenc
Ft. Halbedel Imre (Jugoszlávia)
Ft. Hartel József
Ft. Hegedüs István
Ft. Hoffmann Dezső
Msgr. Horváth Ernő
Ft. Horváth József
Ft. Horváth Márton
Ft. Király Kelemen, O.F.M.
Ft. Kish Máté
Ft. Koncz Kázmér
óhazai újmisés, 1962
Ft. Kótai Zoltán
Ft. Kukla Tarzicius, O.F.M.
Ft. Lányi Mátyás
Ft. Lékai Imre, O. Cist.
Msgr. Mihalovics Zsigmond
megh. 1959
Ft. Mihályi Gilbert, O. Praem.
Ft. Molnár Antal, Hammond, Ind.
Ft. Molnár Antal, South Bend, Ind.
Ft. Molnár Raymund, O. Cist.
Ft. Mundweil János
Ft. Nagy Ágoston, C.M.
Msgr. Nagy Dezső megh. 1941.
Ft. Nagy Mózes, O. Cist.
Ft. Nyiri István
Ft. Oláh Béla, S.V.D.
újmisés, 1967.
Ft. Pál Lajos, S.J.
Msgr. Peterson Elmer
Ft. Polgár István, S.J., India
Ft. Pupinszky Nándor, O. Praem
Ft. Rábai Kristóf, O. Cist.
Ft. Raszlaviczy, O. Praem.
Ft. Rokonai József, Japán
Ft. Sipos József
Ft. Skerl Alfonz
Msgr. Szabó János, P.A.
Ft. Szalay Jeromos, O.S.B.
Ft. Szeder Mihály, S.J.
Ft. Szödényi Demjén, O. Cist.

Scanned with CamSc

Ft. Takács Gábor, O.F.M.
Msgr. Tanos Árpád
Ft. Thegze György
Ft. Thun Albin, O.F.M.
Ft. Vajda Ferenc
Ft. Varga Innocent, O.P.
Ft. Varga Edward, S.V.D., Formosa
Ft. Veszelovszky Albin, O. Praem
Ft. Vojnics Dezső
Ft. Vrabely J. István
Ft. Zakár Polikárp
Ft. Zembruski Mihály, O.S.P.
Ft. Zimányi Rudolf, O. Cist.
Msgr. Zsámboky Pál

NEM MAGYAR KLÉRUS:

Fr. Augustin, S.V.D., India
Fr. Garrett Barton, C.SS.R.
Fr. Joseph F. Bilsley, C.SS.R.
Msgr. Victor Blahunka
Fr. Brandewis, S.V.D.
Fr. Anthony Cieslak, M.O., Belgium
Fr. George Corbett, C.SS.R.
Fr. Francis Dilla
Msgr. John J. Egan
Fr. Charles Erb, S.V.D.
Msgr. Walter L. Fasnacht
Fr. Vinzenz Fecher, S.V.D.
Msgr. Joseph Fitzgerald
Fr. Robert Hagen
Msgr. James C. Hardiman
Fr. Aloysius J. Hinterberger
Fr. Leo Hotze, S.V.D.
Fr. Horsfall, S.V.D., India
Fr. John Jakubielski
Fr. A.M. Jeurgens, S.V.D.
Fr. Francis Kamp, S.V.D.
Fr. John Kathrein, C.SS.R.
Fr. Victor Kreutzer, C.SS.R.
Msgr. Martin Kriza
Fr. George Lescher
Fr. Edward Luiz, S.V.D.
Fr. Francis Markert, S.V.D.
Very Rev. Anthony May, S.V.D.
Fr. Robert Meyers, S.V.D.
Fr. Henry Novak, C.SS.R.
Fr. Chester Nowicki, S.V.D.
Msgr. Edward Pellicore
Msgr. Stanley J. Piwowar
Fr. Joseph Prusinsky, C.R.
Msgr. Th. Reed
Fr. Patrick Renner, C.SS.R.
Fr. Daniel P. Romancik
Fr. Saldanha, India
Very Rev. Henry Sutton, C.SS.R.
Fr. George Szymanowsky, C.S.C.
Fr. Francis Thomey
Fr. James Williams, S.V.D.

Minden hét végén két kisegítő pap jött templomunkhoz és mindegyik két szentmisét mondott angol szentbeszéddel a nem- magyar hívők számára, 1939 december első vasárnapjától kezdve 1974 február végéig. 1963-ig mind a kettő a Techny-i Misszióházból jött. Fr. Jeurgens 24 évig, Fr. Markert 12 évig, azaz ameddig az egészségük megengedte. Fr. Markert helyét Fr. Kamp vette át, aki szintén közszeretetnek övendett és kb. hat évig jött minden hét végén, amig az egészsége engedte. Utána paphiány miatt nem tudtak misézőket küldeni és helyü-

Scanned with CamSc

ket a jó Redemptorista Atyák vették át a közeli St. Michael's templomból. Kb. tíz évig, 1974-ig jöttek segíteni híveinket a szentmisékkel. Közülük különösen az idős Fr. Kreutzer Atyát kedvelték meg még a magyar testvéreink is. E két szerzetesrend működése virágzó lelki és barátságos társadalmi kapcsolatot eredményezett a szerzetesek és a hívek között, melyre mint egyházközségünk egyik legszebb korszakára emlékezünk vissza. Álljon itt erre vonatkozóan néhány sor a már ekkor beteg Fr. Markert búcsúleveléből:

"Techny, 1952. november 25: Kedves Fr. Magyar! Ezen szomorú alkalommal őszintén és szívből mondok köszönetet mindazért a kedvességért, amiben részem volt az Önöknél töltött működési éveim folyamán.

Részem lehetett az Ön nemes bizalmában, szemlélhettem papi élet-példáját és nemes, bőséges gondoskodásban részülhettem kedves otthonában. Valóban mindig örömmel jelentem meg szombatonként kedves plébániáján, a templomban és a jó hívek között. Önnel és minden hívővel a legkedvesebb kapcsolatba kerülhettem és bár nem kezdtem privát, excluzív ismeretségeket, mindig láthattam, hogy lelkipásztori gondoskodásban, lelkek szolgálatában, vezetésében, szívesen fogadtak úgy a hívek, mint a pásztoruk. Mindez igen megbecsültté tette papi működésemet az Ön vezetése alatt és sok örömöt okozott nekem úgy a magyar, mint a nem-magyar hívek körében." Father Francis Markert, S. V. D.

Scanned with CamSc

13. TOVÁBBI MAGYAR KULTÚRMUNKA

Az amerikai plébánosok és segítőik a hitbuzgalmi, templomi lelkipásztorkodáson kívül a társadalmi kultúreseményeknek is a hordozói az ő egyházközségükben és ezen tevékenységük kihat az ő körzetükben élő összmagyarságra is.

A 11-ik fejezetben leírt kultúrmunka hármas csoportjából (a/ egyéni szereplők, b/ méltató, művészi előadások, c/ egyházközségi, társadalmi mozgalmak), szándékosan kihagytuk három szervezetünket, hogy külön írva róluk, az egyházközségi fontosságukat még jobban kihangsúlyozzuk. Ezek a következők voltak:

* A SZENT ISTVÁN ÉNEKKAR

Vegyes Énekkarunk mindig lényeges része volt az istentisztelet ünnepélyessé tételének, még akkor is, ha annak nagyobb részét a nép éneke tette ki. Már 1939. juliusában alakult meg Rudnyánszky Sándor zeneszerző és templomi karnagy vezetésével.

Kitünő énekeseink buzgón szerepeltek világi, hazafias rendezvényeinken is, sőt még egyházközségen kívüli civil egyesületek ünnepségein is szívesen énekeltek, vagy a városi karácsonyfa (Nemzeti Karácsony Ünnepek) esti bemutatóin. Évente párszor vendégszereplésük is volt Kovách J. Ferenc, A Budapesti Óra, WGES Rádió programján, mely később szinte hagyományossá vált. Ebben szívesen közreműködtek a kiváló karmesterek, Maestro Rudnyánszky és Maestro Sommer. Ők, és önzetlen énekeseink, mind aranyérmet érdemelnek.

Scanned with CamSc

** TÁNCCSOPORTJAINK

Magyaros Táncbemutatójukat közönségünk mindig lelkes tapsviharral fogadta és jutalmazta. Néha még lengyel leánykák is becsúsztak közéjük. Vezetőjük az első öt évben a magyar származású Mrs. L. Blaser volt, az 50-es években Mrs. Husz Károly és utána Mrs. Márk Éva, majd időnként Román Béláék kedves, műkedvelő családja. Ezek mind, inkább alkalmi szereplések voltak, nem intézményes, állandó Tánccsoportok. Ehhez az állandó iskola segített volna, megfelelő állandó tanárikarral.

*** ISKOLA MOZGALMAK

A KATOLIKUS ISKOLÁK fejlődésétől függ a jövőbeli keresztény társadalmi élet megvalósulása állami-polgári- és családi életünkben az U. S. A. területén. E téren jelenleg nem sok biztató jelenséget látunk. Ahogy az ipar, kereskedelem, termelés terén a nagyvállalatok, super-marketok megnehezítik a kisüzemek, kiskereskedők, törpebirtokok virágzását, úgy a legnagyobb vállalat, az egészségügyi, jóléti- és nevelésügyi szövetségi minisztérium a kötelező rendelkezéseivel, juttatásaival, elősegíti az állami iskolákat és versenyképtelenné, további helytállásra, fejlődésre képtelenné tesz sok magániskolát. A felekezeti iskolák mind e szegénynek hagyott szektorba tartoznak. A jelszó: egyházi (vagyis magán-) iskolának semmiféle közvetlen, vagy közvetett állami segély ne jusson.

Az 1939. szeptember 24-i Templomszentelés által: már volt templomunk, de iskolánk még nem. A rákövetkező vasárnapon már aláírtuk a szerződést a magyar tanításra Rudnyánszky Sándorral, kihirdettük a szentmisén és utána a helyi újságokban is:

"Minden tervvel elkészültünk és október 14-én, szombaton d.e. 10 órakor megnyitjuk a Szent István Egyházközség szombati m a g y a r iskoláját. Magyar nyelvet, magyar írást, fogalmazást, magyar történelmet, földrajzot, hittan tanítást kezdő és felsőfokon, modern hitvédelmet, egyházi és világi zenét vettünk fel tantervünkbe, és hívjuk a magyar testvéreket minden korosztályból, hogy jőjjenek és képezzék magukat oly fokban, mint talán eddig nem volt alkalmuk. Az egyes tárgyakat megosztva Dr. Magyar József és Rudnyánszky Sándor tanítják.

Scanned with CamSc

Magyar Szülők! Küldjétek gyermekeiteket e szombati tanításra."

Őszintén szólva, már az első évben foglalkoztunk a magyar iskoaépítés terveivel aztán még 1946 után is, miután a $ 19,000.00-os építkézési kölcsönt a jó Isten segítségével és mindenki csodálkozására már 1944. szeptemberében teljesen kifizettük. De aztán a szomszédok vonakodtak a két melletünk levő lakóházat eladni... és a városrészünkben kezdődő általános költözködési láz, és népfajkeveredés miatt, le kellett tennünk ezen kedvenc tervünkről.

A jó Isten Gondviselése, útmutatása lehetett ez. Például a Déli-oldalon (1904 óta) a magyar iskolánál (kb. 200 gyerek); még magyar apáca-tanárikar is működött. Mégis, más népfaj bevonulása és azok túlnyomó létszáma miatt, az iskolát, melyért annyi áldozatot hoztak, fel kellett adniok.

Igy mi — a hivatalos állami rendszerű iskolán kívüli — teljesen magyar szellemű oktatást vezettük be. A magyar nyelvet, történelmet, földrajzot és más magyar vonatkozású tárgyakat az első állandó alkalmazású kántorunk, a megbecsült emlékű Rudnyánszky Sándor (a lengyeleink szerették ezt a nevet), Bartók tanítvány és zeneművész, végezte szombatonként, a vallástanítást pedig a Plébános a vasárnapi 10-órás szentmise után. Mivel ez a kezdet-kezdete volt, nem "iskolának", hanem "magyar tanításnak" neveztük el. Tiz-husz gyermek mindig résztvett rajta a tanév folyamán és ezekből izelítőt mindig Karácsonykor és Anyák-, vagy Atyák- ünnepi műsorában adtak, művészi zenekisérettel. Rudnyánszky Mester kitünő oktató- és nevelő munkát végzett egész 1943-ig, és egészségi okból vonult vissza a tanítástól. Még megmaradt kántornak 1948-ig; elhunyta 1949-ben mindnyájunk vesztesége volt.

A háború után, nagy örömünkre, Mrs. Husz Károly óhazai tanítónő vette át szombatonként a magyar gyermekek tanítását. Nemes munkáját önzetlenül végezte a nyári hónapokban is, semmi tiszteletdíjat el nem fogadva. A gyermekeknek a szombati "osztály" d.e. 9-től d. u. 2-ig örömteljes találkozó volt és rendszerint kb. 30-an vettek részt. Működésén a jó Isten áldása volt és sajnálkozva vettünk búcsút tőle az ötvenes években, amikor pár év múlva az angol nyelvű irodai állások megnyíltak előtte, már az angol nyelv tudása folytán.

Scanned with CamSc

Varga Pál, óhazai diplomás iskola-igazgató becsatlakozása új korszak kezdetét jelentette. Ő a tanév folyamán oktatta gyermekeinket és azok seregestől jöttek hívására. E vasárnapokon magyar szentmise volt 10-kor felnőtteknek, gyermekeknek, együtt; utána magyar nyelv, írás és beszédgyakorlat, történelem, 11:00-től kb. 12-30-ig. Utána hitoktatás. Varga Pál igazgató úr az ötvenes évek végétől foglalkozott gyermekeinkkel és soha semmi fizetést el nem fogadott. Viszont többet adakozott a Templom segítésére mint sokan mások. A jó Isten áldása legyen életén!

Father Magyar a hitoktatást mindvégig folytatta a magyar osztályokban és szükség szerint külön is egyes családok számára. Az általános hitoktatáson kívül az elsőszentáldozásra és bérmálkozásra is bármikor örömmel előkészítette a kis csemetéket, vagy a nagyobb palántákat.

A magyar gyermekeken kívül a plébános az állami iskolákba járó nem-magyar gyermekeknek is készséggel adott hitoktatást. Állandóan volt előkészítő osztálya a szentáldozásra és bérmálásra, két párhuzamos osztály hétről-hétre, kedden és csütörtökön dél után 3-tól fél 5-ig, azaz a kötelező iskolai idejük után, angol nyelven, mind a két osztályban átlag 40, összesen 80 tanulóval.

Mindegyik kurzus egyházmegyei előírás szerint két tanévre szólt. E pedagógiai munkában nagy segítségünkre voltak Mrs. Mildred Polczynsky, Mrs. George Brandt — és Miss Anne Williams, diplomás állami iskolai tanítónő, aki nem-magyar létére is csaknem családtagja lett egész életén keresztül egyhazközségünknek. Elhunyt 1967-ben, 84 éves korában.

A sok hitoktatásért soha fizetést nem fogadott el. A jó Isten legyen az ő nagy jutalma!

Az angolnyelvű hitoktatást 1940 szeptemberében kezdtük el és folytattuk mindvégig, már azokban a kezdő éveinkben is, melyekben az állami iskolákba járó katolikus gyermekek hitoktatása még nem volt általános Chicagoban. De mi megtettük 1940-től 1974-ig.

Scanned with CamSc

14. ÚT A MÁSODIK TEMPLOMSZENTELÉS FELÉ

Az első templomszentelésre következő évek a kis egyházközségben meglepően váltakozó jelenségekről tanuskodnak. Az épület tömbünk gondozása, újabb hívő csoportok befogadása céljából a templomhelység megnagyobbítása, az egyesületek é'etének feliesztése és a kultúrmozgalmak kibővítése következtek. Az egyre emelkedő kiadások fedezésében egyre csökken a party-k és mulatságok szerepe. A költségek fedezése, az adósság törlesztése egyre jobban, majd pedig kizárólagosan a szentmisék alatt felajánlott pénzekből történik. Egyre több dolgot szerzünk be, gyarapítva épületünk nagyon is hiányos berendezését.

Templomi épületünk 1974-ben volt 105 éves és hogy eddig még nem dűlt össze, azt az isteni Gondviselésen kívül magyar híveink óriási jóindulatának, bőkezűségének, templomi egyesületeink, híveink önfeláldozó munkásságának köszönhetjük.

És nem utolsó sorban a becsatlakozott lengyel hittestvéreink készséges nagy tömegének. Mondottuk is, hogy minden fillér segít.

Szent István igen népszerű Szent lett a mi. ún. lengyel városrészünkben, melynek belsejében állt a Szent István Templom és lengyel családjaink ezrével jöttek hozzánk minden vasárnap. Úgy tekintettek ránk, mint egy égi adományra, amikor váratlanul, egyszerre csak megjelentünk közöttük. Így az új templom már a negyvenes évek elején szűknek bizonyult.

STRITCH BÍBOROS ÚR érseksége alatt (1939-1958) jelentős események voltak még — a már említett iskolai és énekkari mozgalmon kívül — a vasárnapi egy szentmise mondása

Scanned with CamSc

helyett hat (6) szentmisének a szervezése már 1940 folyamán; a Szent István Oltárkép szentelési ünnepe, 1941. augusztus 17-én; a nagy zuhanás, 1941. november 11-én..

1941 decemberében mi is belesodródunk a második Világháborúba katona fiaink bevonulása és a szeretett óhaza iránti kapcsolataink által. 1949-ben megrendített minket és az egész nyugati világot is, Mindszenty Bíboros üldöztetése, elfogatása, elitéltetése és börtönből-börtönbe való hurcoltatása.

Újabb események: 1954. augusztus 22: a II. Templomszentelés. 1956. október 28, vasárnap, Chicago hazafias magyarsága együtt volt a Finnek nagy kultúrtermében és együtt hallgattuk a pillanatok szerint érkező villámhireket Budapestről és együtt adakoztunk a harcolók és szenvedők költségeire. December és 1957 január hava repülőgépekkel hozta a menekült magyar szabadságharcosokat Chicago repülőterére és ott vártuk érkezésüket órákhosszat a zérus hidegben Chicago bíboros érsekével és papjaival. — — Intéztük a magyar menekültek eligazítását 1956-tól 1958-ig.

1958. május 27-e mindnyájunk számára fájdalmas nap lett, amikor Stritch, kuriális bíboros Rómában váratlanul elhunyt. Ha még életben marad, ő lett volna Rómában a leigázott magyarok és a meghurcolt Mindszenty bíboros ügyének szószólója.

A fenti eseménysorozatból néhányat részletesebben hozunk emlékezetünk felfrissítésére.

OLTÁRKÉPSZENTELÉS A SZENT ISTVÁN TEMPLOMBAN

1941. augusztua 17-én, Szent István ünneplésekor értük meg ezt a lélekemelő ünnepséget. A szentelési ünnepen Msgr. Eördögh Elemér, pápai prelátus, volt a chicagói magyar társadalom magas vendége és a képszentelési ünnep irányítója. A chicagói második generációs festőművész, Jánoska Péter, Szent Istvánt jeleníti meg a képen, amint az oltár előtt koronáját, országát és népét felajánlja a Szűz Anya oltalmába. A múlt zázadbeli ismert remekműtől a művész csak annyiban tért el, hogy a szent király kezébe (a plébános kérésére) a mai

Scanned with CamSc

szentkoronát festette, ahogy azt mi ma ismerjük és tiszteletben tartjuk, rajta a ferdén kissé elhajlott kereszttel. Ennek nagy hatása van minden szemlélőre és ép ez volt a célunk: Magyarország a mi országunk még akkor is, ha a nem-vallásosak a keresztet el akarnák sikkasztani róla.

Jánoska Péter, a chicagói születésű festőművész e képet boldog házasságának első évfordulójára festette ajándékul a templomunk számára. A kép üzenetét: a Szűzanya oltalmát mélyen a szívünkbe vessük, Szülőhazánk és minden honfitársunk égi védelmét kérve.

A NAGY ZUHANÁS

1941. november 11-én egy veszélyes és vészes tornádó zúgott el városunk északi része felett. Éppen egy öreg néniket temettünk ama délelőtt. Végzetes autóbaleset érte két nappal előtte és most a koporsója itt volt az oltár előtt, a templom pedig tele gyászoló rokonokkal és hívekkel. Az orgona hangját éppen csak hogy hallani lehetett a nagy vihar zúgása miatt. Úrfelmutatáskor egy hirtelen csattanás, rezgett az épületünk és úgy éreztem, mintha máris minden rámdűlne. Mindnyájan megdöbbentünk. A mise után értesültünk az öreg házmestertől, hogy az oltár mögött, a templommal egybeépített háromemeletes, fából készült verandát a 70 mérföldes szélvihar letépte az épületről, behajította hosszában a kertbe és annak a nagy zuhanása rázta meg a templomot.

Az eset további folytatása:

A hatalmas és régi veranda faanyaga már bomladozó állapotban volt és egy épületbontó vállalkozó $ 300.00-ért lebontotta és a faanyagot is elszállította volna. De hát a kényelmes ember elkésett és most a tornádó ingyen végzett vele, ott hevert a kertben mint egy valahonnan lezuhant meteor, melynek minden darabja történeti múltról regél. A szomszédság összefogott és "a múlt idők romjait" ingyen és bérmentve (és sietve, mert hideg november volt) elvitték házaikba tüzelőfának.

A nagy vihar még a bádog keresztet is kissé félrehajlította a torony tetején és ezáltal emlékeztetett a Szentkorona keresztjére, híveink nagy ámulatára. Egyesek még azt is hitték, hogy minden Szent István Temeplom tornyán a ke-

Scanned with CamSc

resztnek ferdén kell állania, hogy stílszerű legyen, "mert az úgy dukál."

Csattanó befejezésül: a biztosítótársaság a vihar okozta kár és veszteség címén $ 300.00-t fizetett ki templomunknak két héten belül és ez pont elég lett az új veranda faanyagára. El is készült hamarosan és szebb lett, mint a régi volt. És csak az ács munkáját fizette az Egyházközség.

Scanned with CamSc

15. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ BEFOLYÁSA AZ AMERIKAI HONPOLGÁRAINK EGYHÁZKÖZSÉGI TEVÉKENYSÉGEIRE

Amerika részvétele a Világháborúban (1942-1945) a templomi híveink életébe, összejöveteleibe is észrevehető változásokat hozott. Általában mondva, ismerős, fiatalabb férfiaink apránként eltünedeztek. Többen közülük eljöttek elbúcsúzni, mások viszont amint megkapták a behivót, szomorú hangulatuk miatt, inkább csendben vonultak el. A megfelelők nem egykönnyen kaptak felmentést a katonai szolgálattól. A mi Egyházközségünkben a három év alatt talán csak négyszer fordult elő, hogy hitelesítenem kellett ilyen természetű kérvényeket.

A szentmise alatti hirdetéseinket is befolyásolta a háború. A sok imakérés a háború gyors befejezéséért, a tartós és igazságos békéért, a sebesültekért, az elhunytakért... néhány amerikai magyar, amerikai-lengyel temetésünk is volt. Mindig fájó szívvel végeztük ezeket.

KATONÁINKNAK, kik templomunkkal kapcsolatban állottak, az Oltáregylet és a Holy Name Társulatunk karácsonyi ajándékot küldött évente. És a kisérő levélben imáinkról is biztosítottuk őket.

Segítettünk szülőknek, rokonoknak angol levelek írásában minden világrészbe szétszórt, amerikai szolgálatban levő katona fiaink számára. Ugyanakkor segítettük a levélváltást az óhazai rokonokkal is, a Vatikánon keresztül. Szívesen közvetítettünk ilyen levélváltást bárkinek és a régi Nagymagyarország bármelyik területére.

Katonáinknak havonta mimeograph hireket küldtünk,

Scanned with CamSc

templomi és egyesületi életünkről. Az írás nyelvezete angol volt, a katonai cenzura meggyorsítása végett.

Ahogy teltek a háborús évek (1942-1945) a Hősök Díztáblájján egyre szaporodott a bevonult fiúk névsora. 1944 vége felé már 40 körül — többnyire nem magyar — volt a bevonult katona fiaink száma. Imáinkban mindig kértük a háború megszünését, katonáink visszatérését, a jó Isten igaz békéjét az egész világ számára, Hazánknak pedig Feltámadást és boldogabb jövendőt.

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁNI ÉVEK EGYHÁZKÖZSÉGI MAGYAR VISZONYLATBAN 1945-től 1956-ig.

1945. Történelmünk egyik legsötétebb korszaka szakadt Magyarországra. A világháború sok harca, pusztítása, áldozata, szenvedése után még magához sem térhetett a magyar föld lakossága, már is gúzsba lett kötve a nagy szegénység és a kegyetlen üldöztetés gyilkos erejével.

Amerika-szerte megindul a gyűjtés szenvedő magyar testvéreink segítésére. Hirdetéseinkben folyton hangsúlyoztuk a rögtöni, gyors segítséget: ruhafélék, élelem, orvosság, pénz: fel nem becsülhető értéket jelentenek. Kiszámíthatatlan összegű a veszteség, amely szülőföldünket anyagiakban, ingó, ingatlan javakban érte, nem is szólva az összetört emberéletekben okozott tragédiákról.

Június 24: Rómából jövő havi hiradás: "A nyomor és szenvedés a hadi színterek vidékén a legnagyobb. Más európai országokkal összehasonlítva, a magyarországi szenvedők helyzete a legsúlyosabb. Hozzájárul ehhez azok tragédiája kiket Titó utasít ki a délvidékről és a románok Erdélyből. Szülőföldünk nyomorát mindennap növeli még a megszálló orosz hadsereg eltartása, melyek összege milliókra emelkedik.

1946 — Minden HOLY NAME GYÜLÉSÜNK az óhazát gyászoló szívek megható találkozása volt. Határozat lett, hogy az év minden jövedelmét és minden munkáját a Holy Name a magyar szenvedők segítségére fogja fordítani. Még alig hogy póstára adtuk a Franciaországban éhező magyaroknak küldött élelmiszereket, a Holy Name férfiai máris új segélyt szavaztak meg, melyet a gyűlést követő napon, elküldöttünk az óhazába. Itt tesszük közzé egyúttal, hogy a híveink által

Scanned with CamSc

összeadott első ezer dollárt még a múlt év novemberében (1945) átvettek Magyarországon.

1946 — Holy Name Egyletünk eddig 280 font élelmet küldött tengerentúlra, éhező magyarok közti kiosztásra, Amerikából, Dániából, Hollandiából... Szívesen fogadunk és továbbítunk bármily ajándékcsomagot, adományt, nélkülözésben szenvedő testvéreink számára.

1946-1952 — Az Oltáregylet és a Szent Teréz Kongregáció is nemes bőkezűséggel vettek részt a küldési mozgalomban. Pénzadományok, étel-, ruhacsomagok mentek: Olaszországba Bagnoli magyar táborba, Bajorországba (Wels, Altwartenburg, Braunau, Furth im Walde), Magyarországon sok helyre. A pénzküldési- és csomag- szelvények a plébánosnál bármikor megtekinthetők. Egyes címeket a plébános személyesen ismer, a többieket plébánosok, apácák ajánlása, vagy szegénységi, kórházi bizonyítvány alapján tettünk a listára. A második Világháború gyászos vége után templomunk és egyesületeink: az Oltáregylet, a Holy Name és a Szent Teréz Kongregáció 1945-től 1962-ig kb. 45 ezer dollárt küldtek át az óceánon, szenvedő, inségben élő testvéreink segítésére, a vasfüggöny mindkét oldalára.

1946-1952. A VALLÁS- és INTÉZMÉNYEINEK, TAGJAINAK ÜLDÖZÉSE

Budapesti és római hírforrásaink szerint a szegénység, elhurcoltatás, fogságbavetés, kényszertáborokban való éhezetés mellett, nehéz munkára kényszerítés és testi kínzásokon kívül, kitört teljes erővel a vallásüldözés is az ezeréves keresztény Magyarország földjén. Az ország a papok, szerzetesek, védtelen apácák elleni üldözés színtere lett. A katolikus iskolákat, egyesületeket és minden felszerelésüket, anyagi létalapjukat nyers erőszakkal elvitték, mindezt egy kisebbség nagy "hősiesen" az orosz szuronyok és tankok árnyékában vitte végbe. Rablás, elkommunizálás, nemzetgyalázás a szocialista vezetőség előtt óhajtott és megengedett dolgok voltak.

1949 — MAGYARORSZÁGI EGYHÁZI ÉLETÜNK LEGSÖTÉTEBB PONTJA

MINDSZENTY HERCEGPRIMÁS meghurcoltatása, a kirakat-per, az óhazai egyházüldözések, sok bánatot hoztak va-

Scanned with CamSc

sárnapi összejöveteleinkbe. Érte és szenvedő országunkért mindnyájan együtt imádkoztunk és megindult szívvel vettük a Szentatya és a chicagói Bíboros Főpásztorunk felhívását, hogy "Virrasszatok és imádkozzatok!"

E gyászos és vészes események özönében az Amerikai Püspöki Kar elrendelte, hogy Amerika Katolikus Templomaiban imádkozzunk a vasfüggöny mögött szenvedő testvéreinkért. "Szent Imaóra legyen minden templomban" szólt a felhívás mindnyájunkhoz. Mindszenty elfogatása után az Amerikai Püspöki Kar levele az U. S. A. — ban élő kb. 40 millió katolikus hívőhöz fordult e szent kéréssel: Imádkozzatok testvéreitekért, kiket a vallásuk miatt üldöznek...

1950. március 9: Stritch Bíboros leveléből: "Kedves Father Magyar: talán hallotta már, hogy Msgr. Mihalovicsot, aki Budapesten az Actio Catholica Igazgatója volt, meghívtam, hogy egyházmegyénk vendége legyen. Erre vonatkozólag minden intézkedés megtörtént és a Monsignor valószínűleg már úton van jelenleg. Ő egy kiváló egyházi dignitárius és Mindszenty Bíboros közvetlen munkatársa volt." Sajnos, betegség és halál korán elvette e kedves egyéniséget közülünk. 1959-ben költözött el földi számkivetésből az örök hazába.

1952 — December. A Katolikus Liga felhívására december 28-án, vasárnap, ünnepi istentisztelet keretében emlékeztünk meg "Egyházunk és Magyarország nagy Mártirjáról" és buzgó imával fordultunk a jó Istenhez Magyarország Feltámadásáért.

Scanned with CamSc

16. ÚJABB HIVŐSEREG NAGYSZÁMÚ CSATLAKOZÁSA ÉS A MÁSODIK TEMPLOMSZENTELÉS

1945 után templomunk már szűk lett, ha nemis a magyar, de a hozzánk áramló lengyel hívek befogadására. Minden vasárnap a hat szentmisén kb. 1500- 2000 személy vett részt. A 9 órakor kezdődő szentmisén ülőhely, a 11 órakor kezdődőn pedig állóhely — éppen csak hogy jutott a híveknek. A Templomunk utcára nyíló kapuja "CSAK BEJÁRAT", két oldalajtó pedig "CSAK KIJÁRAT" lett a 10-es szentmise végén, amikor a hívek már az utcán álltak rendezett sorban, hogy bejuthassanak a következő, pontosan 11 órakor kezdődő szentmisére. Benn a templomban pedig hat felkért gentleman (usher) irányította — 3 a főbejárat, 3 pedig a Szentély lépcsője vonalán, a Fő — és a Mellék-hajó álló helyeire felsorakoztatva a misére pár perccel később érkezőket. Betegek számára külön, összecsukható székeket adtak. A Templom melletti, de azzal összefüggő Szent Erzsébet teremben ugyanilyen ülő és állóhely alkalmatosság dívott legkevesebb öt éven keresztül. 1952-ben már ezrek és ezrek kimondott óhaja volt: "Father, meg kell nagyobbítani a templomot." Akik ezen a "tömeg mozgalmon" keresztül mentek, mindig is emlékezni fognak rá.

Szerencsére a templom mögötti szabad hely a mi tulajdonunk volt. Az első építkezési kölcsönünk. $ 19,000.00. 1945-re már ki lett egyenlítve. Demokratikus módszer szerint, az érseki irodával elintéztük az új építkezés hivatalos engedélyét (1953. julius 24-én), a hívek örömmel adták beleegyezésüket, Bizottságok létesültek megfelelő teendőkkel és jogkörrel. Megkezdődött a bontás, a hozzáadandó új rész pince-vonalának kiásása (ez már gépekkel, kívülről történhetett), az új

Scanned with CamSc

falak felhúzása, az új tetőszerkezet behelyezése, a belső berendezés beszerzése, beszerelése, a templom festése, és kisebb zökkenők után előttünk állt a megnagyobbított Új Szent István Templom. A költségvetés $ 250,000.00 igényelt 1953 és 54-re.

Hogy mindez szépen megvalósuljon, újra megjelent köztünk, messze a város déli oldaláról, a köztiszteletnek örvendő építészmérnök, George S. Smith, és irányította a munkálatokat, melyek 1953. októberétől 1954 augusztua 22-ig folytak csaknem rohamütemezésben. Szinte fél Chicago-t végig kerestük, míg megtaláltuk a bűvész ügyességű Nick Zahn-t, aki a megnagyobbított régi, és az új parketta padló cikcakkját beledolgozta egymásba, a tánctermen keresztül, hogy az összeillesztés vonalát még ma sem lehet észrevenni. Ezt más padlókészítők nem voltak hajlandók vállalni. A villanyszerelő főnök egy zseni volt, aki a templom betonkövezetén át szinte megérezte, hogy hol van, vagy kellene hogy legyen, villany vezeték. A szolnoki származásu festő nagyvállalkozó, a mindig mosolygós Biedel József is időben megérkezett, úgyhogy egy congeniállis vezérkar lépett erőteljes működésbe az új templom tíz hónap alatti megvalósítására.

A Jánoska művész-fivérek — Pál és Péter — szintén eljöttek. Pál festette 1942-ben a gyönyörű Szent István Oltárképet, most restaurálták azt, beillesztették az új Szentélybe, az oltár méreteit megszabták az új Liturgia szabályai szerint, a lépcsőket megméretezték, a Templom belsejének, a Szentélynek a színeit kiválasztották és mindezt teljesen ingyen tették. A jó Isten áldása legyen velük.

Az építészmérnök ismét úgy irányította a kb. 14 vállalkozót és azok embereit, hogy amikor a templom szintjén dolgoztak, mi zavartalanul folytathattuk összejöveteleinket, rendezvényeinket az alsó Díszteremben, és amikor az alagsor került munkába, mi a felső termeket használhattuk. Teremtisztító gondjainkat eloszlatták az önzetlen tisztító brigádjaink, kik napról-napra mindig a munkások nyomában jártak.

Időbeosztásunk nagyjából így alakult:

1954. Február 25-én volt az utolsó mise a régi kisebb templomban. Utána minden vasárnap az alsó "kis" Tánctermben.

Augusztus 8-án volt az utolsó vasárnapi szentmise már a megnagyobbított alsó Díszteremben.

Scanned with CamSc

Auguszus 15-én az első vasárnapi szentmise fent, már az új megnagyobbított Templomban.

1954. augusztus 22-én, vasárnap: az új megnagyobbított templom ÜNNEPÉLYES SZENTELÉSE!

STRITCH, MOST MÁR CHICAGÓI ÉRSEK, 15 ÉV UTÁN ÚJRA KÖZÖTTÜNK!

1954. augusztus 13, Stritch Bíboros Úr elfogadó levele a Templomszentelésre:

"Nagy örömmel jövök hzzátok augusztus 22-én, amikor ti hálát adtok a jó Istennek mindazért, ami a Szent István egyház kebelében történt. MÉG IGEN JÓL EMLÉKEZEM, amikor még mint Milwaukee-i érsek eljöttem Mundelein Bíboros kérésére, hogy beszenteljem templomtokat 15 évvel ezelőtt. Nagy vigasztalásomra és még nagyobb örömömre van, hogy tanúja lehetek az egyházközség növekedésének...

"...Ez alkalommal veletek akarok lenni és kifejezést akarok adni elismerésemnek azért a munkáért, melyet plébánostok és ti mindnyájan végeztetek szent Egyházunkért és beszélni fogok arról, hogy legyetek hűségesek az igaz hagyományokhoz, a Magyarországban élő Egyház dicsőséges hagyományaihoz."

Kelt érseki rezidenciánkban, 1954. augusztus 13-án

De nemcsak Stritch Bíboros jött el közénk, hanem kíséretében elhozta közénk Msgr. Mihalovics Zsigmond prelátust is. A Templomszentelést a Bíboros Úr végezte miként ezelőtt 15 évvel is, a szentelési ünnepi misét pedig Msgr. Mihalovics Zsigmond, pápai trónasszisztens és prelátus, fényes papi segédlettel. Úgy éreztük, mintha az Actio Catholica országos elnöke személye által az éppen akkor a börtönben szenvedő hercegprimás volna közöttünk. Az ünnepi szentbeszédet Msgr. Tanos Árpád, a clevelandi Szt. Erzsébet Templom plébánosa mondotta. A nagymise zenei része valóságos remekű volt: Sommer Richárd templomi karnagy vezetésével és gyönyörű tenor énekszámaival: Russ Annuska csengőhangú szoprán énekművésznő, Mezey Zsigmond hírneves magyar operaénekes az ő baritonjával, Miss Williams orgonista a zenekíséretet adva és a rutinos Szent István Énekkar a legnagyobb dicséretet érdemelték.

Scanned with CamSc

A szentmise után a Bíboros úr az ő magyarjai körében maradt az ünnepi ebéden is és még egy beszédet intézett hozzánk e felejthetetlen ünnepen.

E megemlékezésben visszatekintve a készületi hetekre és a szentelési vasárnapra, hálával emlékezünk meg az építkezési vállalkozókról és munkásaikról, akik 10 hónapon át minden hétköznap szorgosan dolgoztak. Még a téli, zérus hőmérsékeltet megközelítő hidegben is. Velük egyidejűleg és még a nagy ünnepnapon is, nagy munkairamban dolgozott a templomi egyesületek vezetősége és tagsága.

Az Építkezési Bizottság tagjai voltak: Hollerbach József, Gasior Károly, Fülöp János, Prokop János, Lynch Pál, Lynch András, Janovics Imre, Svinicki János, Várfay István, Varga Pál, Koos László, Munczi Antal, Hodács József, Dr. Bokor János és Varga Ferdinánd. A női világból: Mrs. Prokop Aranka, elnöknő, Mrs. Lynch András, Mrs. Bánovszky József, Mrs. Olcsány Erzsébet, Mrs. Janovics Irma, Miss Butkovich Adél és Mrs. Varga Pál. Gyűléseinket az egész építkezés folyamán szükség szerint tartottuk. A tárgyalások, indítványok á tal mindenki beleszólhatott és mindenkit örömmel meghallgattunk. Egy harmadik templomépítés már könnyebben menne...

A MUNKALATOKBAN SEGITŐK NÉVSORA
(Nem teljes névsor)

"Ezen névsorhoz még hozzáadhatjuk könyvünk 5-ik fejezetéből azokat, akik még az első nagy építkezésben segítettek és most még munkaképesek voltak."

Mrs. Ammer Katalin
Mrs. Balogh Helen
Mrs. Bazsó Mária
Mrs. Bokor Sarolta
Mrs. Bugnits Mary
Miss Butkovich Adél
Mrs. Csák Lucy
Mrs. Devits Árpád
Mrs. Fürj Mary
Mrs. Galó Pál
Hirth Lajos
Mrs. Hollerbach Suzan
Mrs. Iski János
Mrs. Iván Rozália
Mrs. Kardossy Teréz
Mrs. Kothgasser Lenke
Mrs. Lynch András
Mrs. Marlow Anna
Mrs. Mészáros János
Mrs. Minárovics István
Mrs. Murányi Julianna
Mr. & Mrs. Charles Nicholas

Scanned with CamSc

Mrs. Penzinger Mária
Mrs. Philip János
Elaine Philip
Rose Pillis
Mrs. Rebman Helen
Mrs. Russ Tibor
Mrs. Subsits Emma
Ms. Anne Szabó
Mrs. Száj Ethel
Mrs. Szénássy Anna
Mrs. Szosnyák Erzsébet
Mrs. Szűcs Erzsébet
Mrs. Thury Nándor
Mrs. Várfay Erzsébet
Mrs. Varga Amika

E névsorban benn vannak a konyhai segítőink is, akik 85-90 F. fokos augusztusi hőségben odaálltak a forró kályha mellé, sütöttek- főztek, mások pedig felszolgálási, tisztogatási munkában segédkeztek. Külön még említjük id. Mrs Szénássy Julia, Mrs. Bazsó Mária, Mrs. Iván Rozália és Mrs. Rebman Helen neveit, akik az utolsó szombaton egész éjszaka végig sütöttek, főztek, hogy kész legyen minden. És mindezt teljesen ingyen, a Templomért.

Pénztárosaink Mrs. Marlow és Mrs. Száj egész nap mindenki szíves rendelkezésére álltak. Jegybeszedők Prokop János és Fülöp János gondnokok voltak. Esti programvezetők Hollerbach József és Várfay István röviden és velősen vezették le a műsort.

A bárnál, csak édesitalokkal, megbízva voltak: Várfay István, Remete Pál, Bugnits Pál, Galó Ernő és ifj. Bokor János.

Hála legyen buzgó jegyeladóinknak: Mrs. Prokop, Mrs. Bokor, Mrs. Russ, Mrs. Bánovszky, Mrs. Baloghi, Mrs. Lynch András, Balogh Ferenc, Mrs. Várfay Erzsébet és mások, kitünő munkát végeztek.

USHERJEINK és a kedves vendégek üdvözlői, vagy huszan voltak, délelőtt és este. Hollerbach József volt a vendégfogadók, Lynch Pál pedig a kollektor-usherek kapitánya. Gondnokaink és usherjeink a legfinomabb rutinnal fogadták, irányították vendégeinket a gyönyörűen kivilágított, fényárban úszó templomunkban és este a Díszteremben.

Mayer Károly virágosunk díszítette oltárainkat. Mindnyájan bámulva szemléltük, hogy mily gyönyörű ünneplő köntösbe öltöztette az új templomot. Virágokat helyezett a Bíboros úr asztalára és a többi asztalokra is az ünnepi hangulat

Scanned with CamSc

varázsát hozva, és este a hangversenyen szintén és utána a Táncnál. Mayer Charlie virágai voltak velünk az egész nap. Hogy mennyibe került mindez, az az ő titka. Az új Templomért tette, Isten nevében.

A HŰSÉGES ÉJJELI ŐR TÖRTÉNETE

Ezen ünnepi nap kiegészítésére felemlítjük, hogy a Szentelés utáni hétfő este bejött a plébániára az öreg Geletey György. Öreg amerikás, már az első Világháború előtt érkezett Chicagoba.

Tíz hónappal ezelőtt szólt nekem az építészünk: "Father, a kertben gépezetek és többféle építési kellékek vannak felhalmozva. Értékes dolgok. Kerítés pedig nincs, mert leszedtük a szállítások miatt. Többször is meg fogják dézsmálni a kinn heverő dolgainkat, ha senki nem áll őrséget a munkaidő óráin túl. Én nem vagyok ismerős ezen a vidéken. Ajánjon nekem egy megbízható éjjeliőrt."

Másnap este 6 órától, és utána tíz hónapon át minden éjszaka reggel 6 — 7 óráig, a legnagyobb téli fagyban is, ott kinn virrasztott az öreg Geletey bácsi. A telek két végén éjjeli, vörösfényű lámpákat állított fel és boldogan újságolta ismerőseinek, hogy ő most éjjeli őrré lett "előléptetve." Fizetése havi $ 30.00.

"Hát hogy van, Geletey bácsi?", kezdem a párbeszédet. "Köszönöm, jól, kedves Father." Majd egy kis beszélgetés után újságolja: "Most hogy a munka szépen befejeződött, itt hozom a tíz havi keresetemet, a $ 300.00-t. Megbeszéltük a feleségemmel, hogy ezt a templomnak ajándékozzuk, hogy az Isten Háza nekünk is áldást hozzon. Itt van, és ne tessék hirdetni." Azzal módosan és egyenként leszámolta az összeget az asztalra, csupa Tizesekben, úgy ahogy kapta.

Könnyes szemekkel köszöntem meg a jó szívek nemes megnyilatkozását. Azóta már mind a ketten az örök hazában vannak, és így már szabadon megírhatom, hogy milyen áldozatos lelkek építették fel Szent István Templomát Chicagóban. A jó Isten áldása legyen még az emlékükön is.

Scanned with CamSc

17. AZ 56-os SZABADSÁGHARC BEFOLYÁSA EGYHÁZKÖZSÉGI ÉLETÜNKRE

1956-tól 1958-ig Stritch Bíboros kormányzatának utolsó éveiben vagyunk. 1956. október 28, vasárnap, az egész világ figyelme Budapest felé fordul. Már a délelőtti szentmisén hirdetjük a hiveknek, "Mindnyájan nagy izgalommal, csodálattal és aggódással kisérjük óhazai testvéreink vérádozatát, De imádkozunk is.

Templomunknál mindenkor átveszünk pénzadományokat továbbítás céljából gyorssegély címén. Hozzunk használt és jó ruhaféléket bármikor, nagy szükség van most ezekre odaát. És mégnagyobb szükség van véradományra sebesült testvéreink számára Magyarországon. Hívjuk fel a Vörös Kereszt irodát, és jelezzük, hogy vért akarunk adni továbbítás céljából a magyar földre. Mindenkit a legnagyobb szívességgel fogadnak."

Aznap délután jó pár ezer magyar van együtt a Finn Kolónia nagy Kultúrtermében és kapjuk Budapestről a Rádió üzeneteket: a szabadságharcosok tömege győz az állig felfegyverzett (magyar) kommunista erőkkel szemben. Az egész ország a szabadságharcosok mellett sorakozik fel, élelmiszer szállítmányok érkeznek segítésükre Budapestre, és az egész világ imádkozik e csodás harc sikeréért.

Máris vettük Stritch, Bíboros Főpásztorunknak a templomunk híveihez intézett levelét:

"Kedves Főtisztelendő Úr! Itt küldöm a Szentatya, XII. Pius Pápa hivatalos Körlevelét a világ összes Főpásztoraihoz, melyben nyilvános könyörgéseket rendel el, hogy a magyar

nép, mely jelenleg véres harcban pusztul, igazságon alapuló békéhez jusson.

A Szentatya kérése szerint tehát elrendelem, hogy november 4-én, vasárnap, ezen apostoli körlevél felolvastassék a hívek számára az összes szentmiséken és megfelelő időben Imaóra tartassék e szándékra. Minden hívő jöjjön el és vegyen részt ezen a nyilvános könyörgésen. A hívek imájához a Főtisztelendő Papság külön imákat is fog ismét hozzáadni a Szentatya fenti szándékára.

Kelt érseki Rezidenciánkban, 1956. október 30-án,

Stritch Sámuel Bíboros,
Chicagói Érsek."

November 4-én és utána, az orosz tankok és haderő támadása, a harc Budapest utcáin és a vidéken, a végső összeomlás, minden igaz magyart letört az egész világon.

Vasárnaponként már hirdettük a menekülő szabadságharcosok kérelmét: "Adjatok Sponsorokat!" A menekült magyar testvéreink szólnak hozzánk: "Fogadjatok be bennünket!" Hirdettük: "Akik lakást, vagy munkát tudnak biztosítani menekült testvéreinknek, szóljanak minél előbb a Plébánosnak. Sponsorokat keresünk sürgősen és jelentkezzünk erre minél előbb. Ez abban áll, hogy vagy lakást, vagy munkát vagy akár mind a kettőt biztosítjuk menekült testvérünknek, és az erről szóló írást hivatalos úton továbbítjuk."

Itt nagy tömegekről volt szó. A 45-ös menekültek (displaced persons) száma kb. 27 ezer volt 1945-től 1955-ig szerteszét az USA-ban. Nagy érdemük volt, hogy tulajdonképpen ő általuk ismerte meg jobban Amerika népe Magyarország történetét, földrajzi adatait, évezredes harcait a Nyugat védelmében a pusztító keleti hordák ellen. E menekültek túlnyomó számban tanult, iskolázott személyek voltak, sokan közülük sem tudtak angolul, de németül már inkább. Chicagoba csak néhány ezren jutottak el közülük.

A Szabadságharcosokból sokkal több menekült (refugees) érkezett Amerikába. Csak magába Chicagoba 4,200 jött zöld kártyás és kb. 900 fehér kártyás, azaz ideiglenes vizum engedéllyel (1957-és 1958-ban). A későbbi években beszivárgás útján még többen csatlakoztak hozzájuk más U. S. helységekből, ahol a kereseti lehetőség nem volt oly kedvező. Nagyobb részük ipari, gyári vagy gazdasági munkás volt.

Scanned with CamSc

1956 decemberében érkezett meg az első nagy repülőgép a chicagói repülőtérre telve szomorú szabadságharcosokkal. És négy órai késéssel. A gép pontosan érkezett meg a chicagói égi térségbe, de ki kellett várni 12 másik repülőgép sorrend szerinti leszállását, melyek mindenféle más irányból, de előbb futottak be. És közben más gépek menetrend szerint indultak is. A jóságos Stritch Bíboros, két segédpüspökével, néhány más pappal és e sorok írójával, kivárták zérus hidegben az érkezést, a kiszállást és szeretettel üdvözölték a szintén didergő menekült magyar testvéreinket kinn a repülőtéren.

Ezen érkezés után menekült testvéreink százait üdvözöltük szeretettel és mutattuk be a régebbi, vagy nem is oly régi amerikásainknak az új Szent István Templomban. Vasárnapokon százával jöttek az egyházmegyei autóbuszokon a magyar szentmisére, annyian, hogy a megnagyobbított templomban nem maradt állóhely még a padok között sem. Mise után az Oltáregylet és a Holy Name tagsága ingyen látta vendégül őket reggelire, hogy nyugodtan elbeszélgethessenek a régebbi magyar, testvérekkel.

Lelkészek és alkalmazottaik a chicagói egyházmegyében, ha volt esetleg eddig ráérő idejük, az most egy csapásra megszünt. Mert mentek a jó magyar-barát Stritch bíboros levei minden chicagói templomhoz (1957-ben csak magyar ügyben több mint 35), kérve segítségüket mindig a magyar menekültek ügyével kapcsolatban. Ime néhány rendelkezése, melyekből egyik-másik más nemzetiségű katolikus templomra is vontkozott:

1. Jőjjünk ki a repülőtérre, vagy a vasúthoz minél többen a szabadságharcos csoportok fogadására.

2. Csaknem mindennap érkeznek szabadságharcosok, magánosok, vagy családok, szükséges irányítani őket a jelentkező irodákhoz.

3. Tolmács szerzése, iratok lefordítása, elkészítése különböző hatóságok számára.

4. Sponsor, állandó lakás, munka, keresése és szerzése.

5. Angol nyelv-kurzusok szervezése a menekültek számára.

6. Új lakáscímek bejelentése a hatóságoknál; jövedelmi adót bejelentő ívek kitöltése.

Scanned with CamSc

7. Csak a mi templomunknál, kb. 40 menekült mérnök átképzése esténként az amerikai tervrajzok szerinti munkára. A kúrzus adója Szűcs főmérnök, itteni lakos volt.

8. Angol tanítás a mi templomunknál, csak magyarul beszélők számára, segítés adó ügyekben, lakáscím változása, évvégi lakáscím bejelentés; minden ilyen természetű kurzus, vagy tanácsadás esetében az illetékes a mi népszerű Gaspor Károlyunk volt, aki sok szabad estéjét áldozta fel e célra. Ő kb. 1910-ben került Chicagóba és minden problémára szívesen adott felvilágosítást. Hosszú éveken át működött mint Edison villany-mérnök.

9. Az 56-os Gyűjtési Nap-ra egész Chicagó területén minden templomhoz, Egyesületekhez, és más közösségekhez ment felhívás teljes részvétel ügyében. A Városi Tanács hozta e határozatot, az orosz vérengzés kimenekült áldozatainak, testvéreinknek segélyzésére. Ötezer segítő nőre volt szükség, hogy e gyűjtés a mi világvárosunkban megtörténhessék.

"Kérjük a kedves Nőtestvéreket, jelentkezzenek a plébánosnál, vagy a központi gyűjtőhivatalban, hogy december 6-án két-két órát készek áldozni arra hogy szenvedő magyar testvéreink segítségére a gyűjtésben résztvesznek. Nagy szégyen volna, ha itteni lengyelek, csehek, és más nemzetiségűek még a munkába se mennek, hogy magyaroknak gyűjtsenek, és ugyanakkor magyar nő ne jelentkezne két órás gyűjtésre. (utólag értesültünk a Központi Bizottságtól, hogy 44 forgalmas gócponton 195 magyar nő áldozta fel idejét a zérus hidegben, hogy segítse a magyar menekültek inségét enyhíteni".

Külön említjük magyar férfiak segítségét, akik egész nap összekötő munkát végeztek az egyes gócpontok között. E gyűjtési napon több mint $100.000.00 jött össze a Szabadharcosok intézményes támogatására Chicagó nem-magyar lakosságától. A gyűjtési Nagybizottságban vezetőszerepet töltött be Mrs. Sinkó Jolán, Sinkó Janos magyar gyáros felesége, kinek Chicagó magyarsága igaz hálával tartozik.

10. Hivatalos iratok terén, a Szent Erzsébet terembe beszerelt telefon szolgálattal adott kézséges útbaigazító szolgálatával havonta sok segítséget az itt született és iskolázott Miss Butkovics Adél.

Scanned with CamSc

1956. december, hirdetésünk:

Az Amerikai Püspöki Kar rendeletére december 31-én este 8 órakor évvégi befejező Imaóra lesz, amikor hálát adunk, hogy az elmúlt évben életben maradtunk és egyúttal imádkozunk a bolsevizmus áldozataiért.

Az 1957-es év folyamán közétett templomi hiradásainkból, JANUÁR.

Január havában az Egyházmegyei Caritás vezetősége az új menekültek számára egy nagykiterjedésű Club-házat bérelt, ahol házasok és magánosok ideiglenes szállást kaptak, teljes ellátást, magyar szakácsot, eligazítást munka- és lakásszerzési ügyekben. (A kb. ötezer, Chicagóba érkezett Szabadságharcos segítését templomokban, újságokban, rádióban, nem-magyaroktól is kértük és már csak egy év alatt is igen feljavult menekült testvéreink életsorsa, melynek intézésében igaz odaadással résztvett a Püspöki Menekültügyi Hivatal, sok katolikus lelkész, karöltve másvallású szervezetekkel).

JANUÁR 27: "Menekült Testvéreink, kik ma jöttetek először Templomunkba, szeretettel köszöntünk benneteket. Kivánjuk, hogy Chicagó többé-kevésbé állandó állomás legyen életetekben, ahol részben megtalálljátok azt, amit Európában elvesztettetek. Ezt a Templomot a Ti számotokra építettük, amikor még nem is tudtuk, hogy jönni fogtok".

MÁRCIUS 25: Stritch Bíboros szomorúan írja körlevelében, hogy az Amerikai Püspöki Caritas küldeményeit a kommunisták kiutasították Budapestről. 1956 október végén pár napra ismét működöhettek, míg az oroszok egy hét múlva be nem jöttek.

AUGUSZTUS 19: Ezen évek világi ünenpségei is inkább a szomorú, borongós, a mai rémuralmat fájlaló érzésnek lettek szentelve, amint kitünt ez az elhangzott beszédekből.

SZEPTEMBER 1. az UNO delegátusaihoz tiltakozó nyilletkozatokat küldtünk Magyarország függetlensége ügyében. Nem-magyar híveink is nagy számban írták alá.

NOVEMBER 3: A Chicagói Városi Tanács NOVEMBER 4-ét jelölte meg, mint a magyar szabadságharc vérbefojtásának, a magyar nép hősies szabadság-áldozatának emléknap-

Scanned with CamSc

ját. És hogy a nagy világváros lakossága megilletődve gondoljon a hősies évfordulóra november 4-én.

1957. december 8: "Munka alkalmat keresünk Jugoszláviából érkező vagy azon át menekülő testvéreink számára. Szóljunk ez ügyben jó szívvel, bármikor a Plébánosnak".

DECEMBER 15: "Az elmúlt 12 hónap alatt a következő segélyösszegeket folyósítottuk: direkt Magyarországra .... $500.00-t, a Katolikus Ligának továbbítás céljából $687.87-t, a Magyar Szövetségnek Washingtonba $394,00-t, Magyarországba szóló segélycsomagokra $1.025,24-t, városunkba érkezett egyes családoknak $792,52-t; mindez összesen $3.399,63. Köszönjük minden nemeslelkű résztvevőnek, hogy ez létrejöhetett".

Miként már említettük, 1945-től rendezvényeink, egyesületeink, privát ismerőseink segítségével 1962-ig több mint $45.000,00 dollárt küldtünk át az Atlanti óceánon a szenvedő magyarok segélyzésére a vasfüggönyön innen és túl, és inségsegélyként egyes, az U.S.A. területére menekülteknek. (Nem számítva bele a használt ruhafélék gyűjtésének pénzbeli értékét!).

DECEMBER 17: "December 29-én, vasárnap este fél 8-kor Szent István Imaóra lesz templomunkban a vasfüggönymögötti szenvedő testvéreinkért. A Bíboros úr rendelte el ezen Imaórát, hogy minden Chicagói templomban imádkozzanak a szenvedő Magyarországért".

Ezen Szent Imaóra folytatódott aztán minden évben, kibővítve a többi, a vallásuk miatt is üldözött, elnyomott országok népeiért. Valóban Szent Misszió ez, egy szokássá vált áitatosság, mely velünk fog maradni a kétezredik évig és talán azon is túl még...

1958. Április 14-én a Holy Name Társulatunk pénzsegélyt küldött a gráci egyetemen tanuló 150 magyar diáknak. Lelkipásztoruk, a magyar Ft. Huillier atya szívvel köszönte meg ezen adományt az egyetemen tanuló diákjai nevében, jelezve, hogy ki mennyi segélyben részesült.

Ekkor Stritch Bíboros Érsekünk még életben volt. Hat hétre rá, május 27-én hívta a jó Isten magához e hűséges Egyházfejedelmet. Utána mi magyarok úgy éreztük, hogy mint annyiszor a történelem folyamán, most ismét árván, földi pártfogó nélkül maradtunk.

Scanned with CamSc

18. MEYER ALBERT BÍBOROS (1958-1965).

1958. szeptemberétől alig hat és fél évig vezette az USA legnagyobb egyházmegyéjének lelki- és anyagi ügyeit. Benne az egyháztudomány szakértőjét és mindent a lelkiélet szempontjából tekintő egyházfőt ismertünk meg. Nem tudjuk, hogy ha pár évtizedet velünk tölthetett volna, tevékenysége milyen irányban bontakozott volna ki, de a velünk töltött alig több mint hat év: az egyes egyházmegyei körzetekben a jövő számára égetően szükségesnek tartott középiskolák (gimnáziumok) építkezési terveivel telt el.

Mivel egyházközségi hivatalos iskolánk nem volt és így állandó tanári karunk sem, tanácskozási-- vagy rendeleti úton nem voltunk vele direkt kapcsolatban, hanem inkább lelkipásztori vonalon. Pár alkalommal mégis meghívást kaptunk ily körzeti tervekkel foglalkozó gyűlésekre, véleményadásra a minket is érintő terveknél. Ezek sajnos nem valósulhattak meg, a Bíboros sulyos betegségében történt halála miatt.

Egyházközségi életünkre az ő gyakori érseki körlevelei által volt irányító hatással és egész közvetlenül pedig 1963 őszén, amikor a templomi hiveink egy nagyra méretezett, magas nívójú ezüst jubileumot rendeztek, hogy a Szent István Templomnál töltött 25 éves működési évfordulómat ünnepeljék. Az ünnep főrendezője id. Hollerbach József templomi gondnokunk volt. A jóhívek óhajába bele kellett egyeznem, de ezt csak azzal a kikötéssel fogadtam el, hogy az ünnepi nagymisén méltató szentbeszéd ne legyen.

Ezen felejhetetlen alkalommal a Bíboros ünnepi főpásztori levelet küldött és a Szentatya külön gratuláló szózatát

Scanned with CamSc

közvetítette Rómából és pápai áldást minden résztvető hívő számára. Mindnyájan igen hálásak voltunk érte.

Egy másik alkalommal a házvezetőjének a fia kötött házasságot Templomunkban. A jó nénike kiadta a "házi kérelmet" a Bíboros úrnak, hogy az ifjú párt legyen oly kegyes és ő adja össze a Szent István Templomban, mert odatartozik a menyasszony, Sajnos erra nem kerülhetett sor, mert a Bíboros úr az esküvő idején éppen Rómában volt a Vatikáni Zsinaton. Felkérésére Nagymélt. Hillinger (Raymond) segédpüspöke jött hozzánk és áldotta meg az ifjú párt.

Meyer Bíboros a nagy Zsinaton mint az egész amerikai püspök Kar elismert konzervatív vezetője és biblikus tudós volt ismeretes és több határozat végleges megszövegezésében fontos szerepet töltött be.

Hirtelen halálát (1965. április 9) igen sajnáltuk, mert ez egyúttal sok szép tervének is a végét jelentette.

Scanned with CamSc

19. CODY JÁNOS PATRIK BIBOROS

Történeti időrendben a negyedik chicagói bíboros. Kivételes szervező tehetség és az egyházmegyei pénzügyek rendbehozása terén szinte felülmúlhatatlan. Feltétlen híve a Szentatya vallás-politikai programjának.

Kultúrális téren a különböző vallások közötti- és népfajok közötti- békés együttműködésből sarjadó összetartó, egyetértést erősítő felebaráti szeretet apostola. Ez a híre már megelőzte ide érkezését és ezért sokan, kik nem teljesen az Evangélium szerint gondolkoznak, már 1965-ben vegyes érzelmekkel fogadták idejövetelét.

Ehhez járult hozzá a legnehezebb financiális helyzetekben való tárgyalási tehetsége és az egyházmegye zilált anyagi helyzetének a modernizálása. Már az első évében lehetett érezni, hogy "erős akaratú vezető kezében van a kormány."

Például az 1958. decemberi nagy iskola tűz, melyben kb. 98 gyermek és 3 apáca lelte halálát. Még a rádió be sem jelentette a tűzesetet, máris jöttek hozzánk a telefonhívások (hogy mozgósítsuk a közeli papságot), hogy a tőlünk kb. 16 Km-re (10 Mi.) levő iskola ég és benne csaknem 107 gyermek. Rögtön rohantunk a tűz szinhelyére, ahol a gyermekek közt személyes ismerőseim is voltak.

Az egyházmegye ellen szinte máról-holnapra óriási kártérítési perek keletkeztek, több millós összeg erejéig. A "Mindenkori Chicagói Érseket" perelte a városi hatóság, és a mélységes gyászba sújtott szülők serege. Az új Érsek akkor, Meyer Bíboros, alig négy hónapja érkezett csak. Talán még

Scanned with CamSc

nem is tudta, hogy hol is van az az iskola, hiszen több mint 400 egyházközségről volt szó. 1958-tól 1965-ig húzódott a pör és a vége szinte kilátástalan volt. Az 1965-ben Chicagoba érkező Cody érsek, az új egyházfő, néhány hónap alatt egyéni nagy energiájával rendbehozta a felgyülemlett tárgyalások vitáit, és ha a fájó sebeket megszüntetni, a drága elhunytakat feltámasztani nem is tudta — (ki is tudná ezt a jó Isten csodatevő erején kívül?) — de az anyagi kártérítést közmegelégedésre intézte el. A hívek mind hálásak voltak a gyors megoldásért.

Abban az időben a papok, apácák és világi alkalmazottak szociális helyzetét, fizetését, munkaszerződését több alkalommal átbeszéltük paptestvérek között és azok egyenlő nevezőre hozását Chicago sokféleségében megoldhatatlannak tartottuk. Ezért az előző egyházfejedelmek egyszerűen nem hoztak végérvényes határozatokat e téren. Cody bíboros nagyságát mutatja, hogy vállalta ezt a nem hálás szerepet, esetleges haragot, és bátran intézkedett:

A betegsegélyző járadék sokféleségét rendezte, a nyugdíjat lehetővé tette egyháziak és világiak számára, mindenkire alkalmazható jogszabályok szerint. A városrészek szerinti nagy liturgikus ünneplések jövedelmének fele menjen iskolai kiadásokra, a másik fele pedig más jótékonysági intézmények fenntartására (szegényebb templomok, missziós kápolnák, kórházak, menhelyek, öregotthonok, árvaházak, stb.). Közös, egyházmegyei hivatal által, kötelező évi tűzbistosítás egységesítése. Minden egyházi alkalmazottnak párhuzamosan a világi munkaadók alkalmazottaival, ugyanannyi fizetése legyen. Az egyházmegyei kb. 29 nagy temető gondozását egységesítette, a jövedelem nagyrésze iskolák fenntartására megy. Tőke kölcsönzést általánosított egyházközségi munkálatok számára kedvező kamat feltételekkel. Szükséges gyűjtésekbe, inségsegélyekre, missziós mozgalmakba való egyházközségi bekapcsolódást kötelezővé tette. Az egyházmegyei négy szeminárium (évi kb. 1500 növendékkel) fenntartásához az egyházközségekre jövedelmük arányában évi quota-t szabott ki. a mi egyházközségünkre az évi jövedelem alapján hosszú éveken át kb, $ 1,500.00 volt a quota, stb.

1970-ben nagy esemény volt Amerika népesebb egyházmegyéi köözött, hogy Chicagoban a Bíboros-érsek rendeletére

Scanned with CamSc

megjelent a modern követelmények szerinti első egyházmegyei részletes Pénzügyi Beszámoló, Az Egyházmegyének, összes intézményeinek, egyházközségeinek (több mint 400) egyesített, tételes pénzügyi Beszámolója az elmúlt 12 hónap bevételeiről és kiadásairól, közzé téve mindenki számára egyházmegyei heti újságunkban mely akkoriban kb. heti 200 ezer példányban jelent meg. Óriási feltünést keltett, mert ilyen haladásra nem voltunk elkészülve.

PROJECT RENEWAL

Az Egyházmegyei Általános Újjáépítési és Újjászervezési Mozgalom

1967 januárjában, kétéves vizsgálódás, gyűlések és tervek kidolgozása után az Érsek úr az egész egyházmegye területére kiterjedő gyűjtést indított meg, melynek célja új iskolák, templomok, klinikák építése, sok régi intézmény épületeinek gondos kijavítása, használhatóbbá tétele, vagy azok teljes átépítése. Az építkezési és tervező Bizottság becslése szerint 2½ év alatt negyven millió dollár lesz szükséges erre a célra.

A széleskörű gyűjtési mozgalom folyamán az Érsek úr kérése minden családhoz és minden hívőhöz eljut. E mozgalom melyről a lelkészek még a szentmisék folyamán is tájékoztatót fognak adni, azt jelenti, hogy a rendes havi vagy évi templom-fenntartó adományokon felül ajánljunk fel ajándékot az egyházmegye ezen rendkívüli újjáépítési mozgalmára.

Az Érseki Bizottság minden egyházközségre annak létszáma szerint egy arányosan megállapított quotát szabott ki a következő érdekes feltételekkel:

A mi egyházközségünkben 1967 januárjában a kiszabott összeg $ 20,000.00 volt. Ezt két év alatt kellett beküldeni az érseki irodába.

1/ Ha ennyit gyűjteni nem tudunk, a második év végén a templomi pénztárból kell azt kiegészíteni $ 20,000.00-ra.

2/ Ha a templomi pénztár éppen, vagy mindig üres volna, akkor a hiányzó összeget az egyházmegyei irodától kellene kölcsön kérnünk és az így összejött $ 20,000.00-t további fél éven belül beküldenünk a központi Gyűjtő Bizottságnak

Scanned with CamSc

Az így keletkezett kölcsönre alacsony kamat lett volna kiszabva.

3/ Ha a kijelölt quotán felüli összegek futnak be egyes templomokhoz a több mint 400 közül akkor a quotán felüli többlet az egyházközség tulajdona mely felett a plébános és a gondnoki kar rendelkezhetett és beszerszésekre, épületi munkálatokra, esetleg új építkezési tervek megvalosítására vagy adósság kifizetésére fordithatták. Az említett első két pont bizonyára nagy gondot okozott egyes szegényebb helyeken a több mint 400 templom közül... Szent István Templománál egy meglepő új fordulat állt be...

Ugyanis a vagy 20 templomi gyűjtőink közül Koós László, későbbi Holy Name elnök, Varga Pál, pénztáros, mindegyik a maga gyűjtő körútján, egyenként 12, illetve 10 ezer dollárt gyűjtöttek rövid pár hét alatt. Molnár József, Hodács József, Lőkös István, Dynes Patrick, Jaretz Stanley, vasárnapi buzgó kollektorok és mások. annyira belelendültek a gyűjtés technikájába, hogy szintén több ezer dollárt hoztak össze már az első négy hónapban. 1967. május elsején már túl haladták a quotát és ettől kezdve a még hátralevő két év határidő alatt, a végösszeg 49,000.00 dollárig ment fel. A többlet a saját egyházközségünk tulajdonába ment át. Az összes irodai és listázó munkát e villám-gyors sikerű gyűjtésben az agilis Miss Adél Butkovich végezte.

1967. márciusától kezdve az Egyházmegyei Bizottság minden hónapban kétszer is leközölte a kb. 400 templom névsorát, a két hetenként növekvő összeget, és közöttük két éven át a mi templomunk nevét: SAINT STEPHEN KING OF HUNGARY CHURCH, mint akik túlteljesítették a normát. Eleinte csak még két másik templom volt így kitüntetve, és a számuk csak lassan emelkedett. Városszerte a hívek már kezdték kérdezgetni, hát hol is van az a Szent István Templom? Végül is az óriásbetűs templomok száma lassan felemelkedett 40-ig és a miénk is mindig köztük volt. Mi magunk csodálkoztunk a legjobban, hogy miként is valósulhatott ez meg ily sikeresen?

És még valami: a mi saját, templomi kimutatásunkból kitünt, hogy az ajándékokból $ 41,000.00 jött össze a mi jó magyarjainktól, és $ 8,000.00 csak: a nem-magyaroktól. Ezen legjobban maga a plébános csodálkozott, mert el volt készülve,

Scanned with CamSc

hogy a többi hívek adománya többszörösen felül fogja múlni a magyarokét. Örömmel láttuk, hogy ha fontos pénzadományokról van szó, a mi vallásos magyarjaink mindig helytállanak és a templom fennállása, virágzó működése az ő vállaikon nyugszik.

1967. június 4-én, tehát a gyűjtés ötödik hónapja elején, a Bíboros Érsek külön köszönő levelet intézett Father Magyarhoz, melyben személyesen gratulált a gyűjtés magas százalékú eredményéhez, melyet csak kevés egyházközség ért el az egyházmegyének sok temploma közül. Szószerint idézve: "Szívből jövő köszönetemet fejezem ki a Szent István Egyházközség csodás népének" és buzdít, hogy most már a saját templomunk erősítésére folytassuk a gyűjtést.

Talán ennek is volt köszönhető, hogy amikor 1973 decemberében 35½ éves működési határhoz közeledve a plébánosi állástól való felmentésemet kértem, a Bíboros úr tudomásul véve a kezelő lengyel főorvos véleményét, a legnagyobb jóakarattal és megértéssel fogadta el Father Magyar nyugdíjaztatási kérelmét.

Cody Bíborosban a Szent István Templom és hívei egyik legnagyobb jóakaróját tiszteljük. Mikor Father Magyar nyugalomba vonult, a Bíboros úr több irányba olyan kérő-keresést indított meg egy magyar lelkipásztor utód meghívására, amit kevés amerikai Egyházfő tett volna meg egy kis magyar templomért. Ő megtette.

** Emlékiratunk sajtó alá rendezése után szomorúan vettük a gyászhírt, hogy Cody János chicagói Bíboros Érsek 1982. április 25-én elhalálozott.

Eseményekben, intézkedésekben gazdag életének kiértékelése fogja megmutatni, hogy az egyházmegye történelmének egyik legtehetségesebb egyházfejedelme volt, válságos reformkorszak és újjászervezés sodrában. Mindszenty Bíboros nemes jóakarója volt mindig. Emléke áldott legyen.

Scanned with CamSc

Scanned with CamSc

20. TEMPLOMI DOLGOZÓ, SEGITŐ TÁRSAINK

Már majdnem elfelejtjük, hogy ezen szerény írásunk egyik célja: hálaadás a jó Istennek, hogy papi életem munkálására ötven évet engedélyezett, melyből 35½ évet Chicagoban tölthettem el. E ritka kiváltság, az ARANYJUBILEUM csak kevés papnak adatik meg. Erről tanuskodik e szerény könyvecske.

A másik célom volt, a múlt emlékeinek visszahívása által igaz hálámat kifejezésre hozni a 35½ év alatti egyházi előljáróimmal szemben (4 bíboros!), és egyházi és világi munkatársaimmal szemben a hála!

Ezért hadd szenteljek még egy befejező felsorolást jótevőink, további segítőtársak és templomi pártolótagok nevének. a Szent István Templom eseményekben oly gazdag múltjából. A névsor, sajnos, még így sem lesz teljes, hiszen több mint 35 évről van szó...

I. JÓTEVŐINK

A SZENT ISTVÁN OLTÁREGYLET. Templomunk létalapját ők fektették le. Jótékonyságuk egyik emléke a középső Szentségház a Szentélyünkben, melynek teljes költségeit ők fedezték.

A SZENT ISTVÁN HOLY NAME TÁRSULAT. Jótékonyságukat hirdeti, többek közt, az oldalsó díszes Szentségház, ahol a Szent József szobra van a közelben.

A SZENT TERÉZ KONGREGÁCIÓ. Nagy segítséget nyújtottak az építkezés költségeinél, és a menekült magyarok

Scanned with CamSc

segítésében. Jótékonyságukat hirdeti a szép oldalsó Szentséghház, ahol az égi pártfogójuk, Szent Teréz szobra áll.

LEO DIEDERICH és Családja, a szentélyi három színes ablakot adták ajándékba az ötvenes évek vége felé. Templomunk e három dísze Boesze János óhazai iparművész remeklése.

Hon. MEDGYESY L. LÁSZLÓ magyar főkonzul és NEJE, több ezer dollár értékben.

MR. és MRS. SINKÓ JÁNOS magyar gyártulajdonosok, több ezer dollár értékben.

DR. SCHNETZER OSZKÁR, magyar orvos, aki hónapokon keresztül magyar menekülteket ingyen kezelésben részesített. Egyeseket közülük saját házában látott vendégül, amig el tudtak he yezkedni. Mihalovics Zsigmond prelátusnak kezelő házi orvosa volt éveken keresztül, annak Chicagoba érkezésétől kezdve. Mindezen jótékonykodását úgy vettük, mintha Egyházközségünknek tette volna.

HOLLERBACH JÓZSEF és NEJE, szervezési munkával és pénzbeli segítséggel, 35 éven át mindig.

Sok szegény magyar templom itt a tengerentúl valahogy úgy van, mint a magyar nemzet a világ népei között: nem sok jótevőre számíthat. Igy hát legalább a kevés hűséges jótevőinkkel szemben legyünk igaz hálával és szeretettel.

II. TEMPLOMI GONDNOKAINK

A nagy Kezdet gondnokai közül (1938-tól kb. 1952-ig), szinte aranybetűkkel írott hála kifejezését érdemlik Kish Ferenc, Svinicki János, Engelhardt József és Minárovich József. Hasonló négy, vallásos, áldozatos, tettrekész személlyel bárhol a szabad világban el mernék kezdeni egy új templomépítést a magyarok számára. És persze kivánok nekik hozzá még egy fiatalos plébánost is, aki nemcsak napi nyolc órát tud dolgozni mint lelkipásztor, hanem azon túl is mindig.

Mindegyikük életéről gyönyörű méltató megemlékezést lehet írni, de mivel éppen Kish Ferenc távozott el elsőnek közülünk az örök hazába, álljon itt néhány sor az ő emlékezetére:

Scanned with CamSc

"A magyar templomnak kezdettől fogva egyik buzgó vezetője távozott tőlünk. Részt vett az új templom helyének kiválasztásában, megvételében és restaurálásában. Régi amerikás, 1906-ban lépett az Újvilág földjére. Családot alapított Philadelphiában, majd 1909-ben Chicagoba költözött... mindvégig igaz szívű magyar, mintaszerű férj, édesapa, nagyszülő, jóbarát volt...

Nehéz vasmunkát végzett hosszú évtizedeken keresztül és gyönyörűen gondoskodott családjáról. De mindez nem volt elég nemes szívének, mert folyton maga előtt látta a northside-i többi magyar családot, akik magyar templom nélkül vitték az élet terhét. Így lett Kish Ferencből egyik nagy építője magyar templomi életünknek.

A földi halál 1945. julius 21-én, szombaton délután érte el, de nem előkészületlenül... Temetésére kedden este és szerdán délelőtt megmozdult a hálás hívők és a jó magyar testvérek gyászoló nagy serege... temetése valóban az ő "saját" szeretett, templomából, a Szent István Templomból történt... és az ő népe között...

Kish Ferenc becsületes jelleme, mély vallásossága, szerény, dicséretek elől félrehúzódó egyénisége és széles körre kiható teljesítményei az amerikai magyarok egyik ragyogó büszkeségévé avatják az ő személyét és áldozatos életét.

Mint legjobb barátunktól búcsúztunk el tőle..."

(Újságban közzétett írásunkból)

Gondnokaink száma az első Templomszentelés utáni években kb. 20-ra emelkedett, kik négy-négy évre lettek választva úgyhogy évente mindig kb. hatan voltak "aktív szolgálatosok". E hatnak a nevét minden év januárjában beküldtük az Érseki Hivatalba, úgyszintén az Oltáregylet és a Holy Name évi új tisztikarának a listáját is, évi jóváhagyás végett.

III. A TÖBBI, DOLGOZÓ, SEGÍTŐ, TÁRSAK

A gondnokok és egyesületi elnökök köré csoportosult a többi dolgozó testvérek gárdája: Kollektoraink (a szentmisén gyűjthettek, pénzadományokat a templom javára bármikor elfogadhattak — miként a Gondnokok és a Pénzügyi Bizottság

Scanned with CamSc

tagjai szintén), az Usherek (kik a pénzváltást intézték a bejárati asztalnál, gyűjtöttek a szentmise folyamán, ülőhelyhez irányították a híveket, segédkeztek a Pax-adásnál, irányították a kifelé menő forgalmat, stb.), kommentátoraink (a szent szövegek olvasói a szentmisén), a ministránsok (kb. 24-en voltak az egész év folyamán), oltárdíszítőink (az oltárruhák elrendezői, az élővirágok elhelyezői az oltárokon a hívek miséje számára), az oltárruhák tisztítói, önzetlen konyhai segítőink, és az étkezéseknél a Díszteremben a felszolgálók kedves gárdája, énekeseink (eljöttek a heti próbákra!), az iskolai tanításra jövő önzetlen tanítóink és a figyelmes, tanuló gyeremeksereg. Talán még egy-két csoportot ki is feléjt az öreg plébános a felsorolásból, de egyet nem felejt el: az édesanyák, nagymamák, nagynénik seregét, kik húsféléket, izletes kenyereket, süteményeket hoztak garmadával, önzetlenül, annyi éven keresztül. Hár nem lehetetlen ezt elfelejteni?

Az emlékezés percei ezek! Emlékezetem lelki szemei előtt feltünedeznek a konyhai segítők: főzés-sütés, tálalás, felszolgálás, mosogatás, eltakarítás hősnől. Sokszor már szombaton délelőtt megjelentek előkészíteni a fő dolgokat a vasárnapi vendéglátó ünnepre. Ime, csak néhány név a sok közül: Mrs. Id. Fürj, leánya: Mrs. Olcsány Erzsébet, Mrs. Id. Szűcs Erzsébet, Mrs. Iván Rozália, Id. Mrs. Szénássy Julia, Mrs. Szénássy József, Mrs. Rebman Helen, Mrs. Fürj Mary, Mrs. Mészáros Anna, Mrs. Szosnyák Erzsébet, Mrs. Bazsó Mária, Mrs. Román Rozália, Mrs. Janovics Irma, Mrs. Száj Ethel, Mrs. Szabady Klári, Mrs. Krémer Vera, Mrs. Koós Katalin, Mrs. Kocsis Rozália, Mrs. Lynch András, Mrs. Nagy Erzsébet, Mrs. Miklai Mária, Mrs. Csomor Paula. Hivatásos bölléreink: Fürj András és Szalai Ferenc, szakértő segítőik: Szénássy József, Rebman Henrik és Bobák József. További segítők az ünneplések "műszaki" előkészítésében: teremdíszítésben kiváló Várfay István. Ha valami el lett felejtve, rögtön kész volt gondoskodni róla Csiki Antal, Gruzsniczky Károly, Hodács József. Rutinos jegykezelők voltak: Mrs. Bánovszky József, Mrs. Várfay Erzsébet, Mrs. Basch Magda, Russ Annuska és Tibor. Kitünő bár-tendereink elfelejtették felírni, hogy hány csepp ment a pohár mellé. De hát ilyenkor mindenki jószívű...

Oltárruhák csillogó-fehér tisztításában évtizedeken át hűségesen kitartottak: Mrs. Id. Fürj Katalin és utána Mrs.

Scanned with CamSc

Iván Rozália ingyen a Templomnak! Mindenkor és mindenben, ha kellett, készséges segítségünkre voltak Dynes Patrick, Russ Tibor és a Gondnoki Kar tagjai.

A második templomszentelés után, 1954. szeptember 5-én, az Oltáregyletünk havi gyűlésén Mrs. Prokop elnöknő lelkes szavakkal mondott köszönetet mindenkinek a sok segítésért a gyönyörű templomszentelési ünnep alkalmából. De a segítők neveit nem olvasta fel, mert úgymond, akkor minden jelenlevő nevét fel kellett volna olvasnia és még annál is többet. Különben is a köszönet kifejezését a gyűlésen nem fejeztük be, hanem inkább több éven át folytatni fogjuk. Hiszen azt a sok segítséget, melyben részünk volt, soha nem fogjuk elfelejteni.

Gyászjelentés 1958. novemberében:

"Szomorúan tudatjuk, hogy Mrs. Halmó Teréz, 87 éves korában, hosszas szenvedés után, eltávozott az örök hazába... Alapító templomi tagunk volt, nem a pénzével, mert azt az élet nem adott neki; nem a munkájával, mert a szegény gyenge, beteges és vézna volt; de a szívével, lelkével, imájával építette a magyar templomot. Mint oltáregyleti tag, hosszú éveken át ott volt az Első-péntek esti ájtatosságokon (persze a vasárnapi szentmiséken is!) kis szatyorral a kezében lépve át a templom küszöbét. Több mint 40 éven át volt özvegy és szegénységben több mint 50 éve élt már Chicagoban és Amerikában. A városban nem ismerte ki magát, de azt megtanulta, hogy milyen autobuszokra kell átszállnia (oda és vissza), háromszor is, hogy eljusson a magyar templomhoz. Áldott és tisztelt legyen e nemesszívű, imádságos, "templomépítőnk" emléke!

IV. ÉS MÉG TÖBBEN...

A) HÁZMESTEREK.

Templomunk, kis hely lévén, a házmester és sekrestyés állása a kezdet óta (1934. március 19) mindig egy személy munkája volt. Kik voltak ezek? Önzetlen templomsegítők, kik más, jobb módú templomnál, ugyanazon munkáért több fizetést kaphattak volna. Dehát ők szerették a mi népünket és a mi módszerünket! Első, és eredeti, rátermettségben utolérhetetlen, minden templomi dologban járatos emberünk az öreg Nagy Sándor volt. Istentiszteleti, sekrestyési dolgok minden csínja-bínját ismerte, csak a villanyszerelési dolgokban

Scanned with CamSc

volt analfabéta. Őt mindenki Nagybácsinak hívta. Virágzó éveiben gyári munkával keresett pénzét, kb. 15 ezer dollárt a Bankba rakta. A depresszió éveiben a bankja megbukott, és egy nap értesítették, hogy minden pénze ott veszett. Utána koldúsbottal járta az utcákat. Az első években (még a jövetelem előtt) nem is fogadott el fizetést szerény munkájáért. 1955-ben távozott el az örök hazába, szomorúan vettünk búcsút tőle.

Utódja egy derék lengyel volt. A derék szót úgy kell érteni, hogy neki volt a legnagyobb testi súlya az egyházközségiek között. Az alkalmazást a mi helyünkön az egyik 9 éves ministránsom szerezte neki. Kérdeztem a kis lengyel fiút a miseután, tudna-e egy idősebb embert itt a közelben, aki a mi házmesterünk lehetne? Igen, feleli a kis Charlie (Karcsi) Nicholas, egész itt a közelben ismerek egyet. Másnap már munkába állt nálunk az új jelölt. Kérdeztem a nevét, azt mondta, hogy ő Charles Nicholas. Mondom neki, de hát ez a minstránsomnak a neve. Igen, feleli, a neve ugyanaz, t.i., ő az én fiam! Szerencsések voltunk vele, mert jó embernek bizonyult. Kiderült, hogy mindenféle padlótisztításban szakember, más tisztításokban a felesége is segített neki, sőt sokszor a nagymamát is elhozták magukkal, aki szintén megkedvelte a mi helyünket. Több mint tíz, lehet, hogy talán 15 évet is voltak velünk és végül is nyugdíjba lépésekor elköltöztek egy távoli városrészbe és búcsút kellett vennünk tőle. De levélileg még később is kapcsolatban maradtunk.

Ekkor jött hozzánk Kispetik István. Hogy hogyan-miként talált ránk, nem emlékezem, de hát ismét részünkről volt a szerencse, mert valóságos ezermestert találtunk benne. Villanygéphez, hűtőgéphez hőség-szabályozó villanyórához, és még más épületi dolgokhoz nem kellett többé specialistákat hívni, ő a hibákat áttanulmányozta és meg is javította. Kapcsolatunk az én nyugdíjba lépésemmel szakadt meg.

B) Az ötödik fejezetben közölt Alapító Tagokhoz (31-33 old). méltóképpen csatlakoztak még az évek folyamán:

Bartakovics József
Mr. & Mrs. Bobák József
Mr. & Mrs. Csiki Antal
Mrs. Csomor Paula és Cs.
Mr. & Mrs. Dynes Patrick
Mr. & Mrs. Fülöp János
Gál Ede és Cs.
Kispetik István és Cs.

Scanned with CamSc

Mr. & Mrs. Kocsis István
Mr. & Mrs. Krémer István
Lökös István és Cs.
Mac György és Cs.
Molnár József
Munczi Antal és Cs.
Nemes István és Cs.
Id. Román Béla és Cs.
Mrs. Szabady Klári
Szalai Fivérek
Mr. & Mrs. Varga Pál
és mások...

C) Még két másik csoport kialakulását is észlelhettük a kedves híveink körében, kiket leginkább jóakaratú, PÁRTOLÓ TAGJAINKNAK nevezhetnénk. Ők a Templomszentelés után csatlakoztak és beiratkozva rendes tagoknak, azon felül külön is előmozdították a magyar templom fejlesztésének az ügyét, szinte a misszionáriusai lettek ismerőseik körében a mi templomunknak, vagy pedig nem lettek beírott egyházközségi tagok, de ahol csak lehetett, részt vettek eseményeinken és másokat is buzdítottak erre. Ime néhányan közülük:

Bátonyi Iván
Boesze János és Cs.
Mr. & Mrs. Bohurát Ernő
Büky Ernő és Cs.
Büky Lajos és Cs.
Mr. & Mrs. Csák Andor
Mr. & Mrs. Demeter János
Mr. & Mrs. Dombai László
Mrs. Fodor Benjamin
Gárdi János és Cs.
Gratzer Antal és Cs.
Gödölley Család
Mr. & Mrs. Gruzsniczky Károly
Mrs. Hahn Julia és Cs.
Dr. Hoványi Gyula és Cs.
Iski János és Cs.
Jászberényi Család
Mr. & Mrs. Jegenyés Pál
Klapka Mihály és Cs.
Dr. Kotányi Imre
Mr. & Mrs. Kothgasser János
Mrs. Olga Kranz
Luksa Éliás és Cs.
Murányi Lajos és Cs.
Mr. & Mrs. Nagy István
Mr. & Mrs. Némethy József
Mrs. C. Podegrácz és Cs.
Polgár János és Cs.
Mr. & Mrs. Preiss András
Mr. & Mrs. Priscsák József
Mr. & Mrs. Proszenyák József
Puskarits Lajos és Cs.
Mrs. Rádi Julia és Cs.
Id. Ruby János és Cs.
Mr. & Mrs. Ruby Vilmos
William Ruby és Cs.
Mr. & Mrs. Russ Tibor
Schlauch János és Cs.
Sipos Lajos
Stefely József és Cs.
Taschler Testvérek
Tolnai Dezső és Cs.
Mr. & Mrs. Varga Ferdinánd
Vida Imre és Cs.
Mr. & Mrs. Virányi István
Mrs. Wiesner Mária

Scanned with CamSc

Szivesen vennék egy kimutatást a mi kedves lengyel és más nemzetiségű PÁRTOLÓ TAGJAINKRÓL is, de ennek a megírása oly megerőltető munkát jelentene, melyre csekély erőimmel vállalkozni nem merek. De igaz hálámat és nagyrabecsülésemet fejezem ki velük szemben is. A velük teljes egyetértésben eltöltött évek felejthetetlen kedves emlékek maradnak számomra mindenkor.

V. MI IS A MAGYAR TEMPLOMNAK DOLGOZTUNK!

Szívesen szólok még néhány szót a mi orgonistáinkról is. Mindig kedveltem a zenét. Talán ezért is orgonistákban soha nem szenvedtünk hiányt. Rudnyánszky Sándor, egy a nagyok közül, több évig volt velünk. Mikor minden más beosztását feladta nálunk, de orgonistának és karnagynak megmaradt. Miss Ann Williams szinte egész élete végéig velünk maradt. Kb. 28 évet. Mrs. Mary Dynes, 24 évet. Közben még: Eschbach Ferenc, kb. 1942-1949-ig. Mrs. Jane Pinski kb. 20 évig. A háború után Don. Freiboth, Szalai Ferenc, és a zenei Titán: Sommer Richard. Igen kedvelt volt remek zenész és zeneszerző: Rudolph Rygiel. És mások.

HÁZVEZETŐNŐINK. Nem feledkezhetünk meg áldozatos lelkű házvezetőnőinkről sem. Többen voltak. Csak dicsérettel és hálával tudok róluk megemlékezni. Időrendben a legelső volt Mrs. Szabó Dániel, egy koros nénike, aki a szomszéd házban lakván, onnan jött be mindennap. Egy évet volt nálunk és fizetést nem fogadott el, hiszen látta, hogy nem volt semmink. Áldott legyen az emléke. Mrs. Mattern Erzsébet, egy aranyos, őszhajú, szegedi gyökér. Négy évet töltött nálunk, ha jól emlékezem, szintén nem fogadott el fizetést. Mrs. Rose Pillis, Bécsben végzett hivatásos szakácsnő. 16 évet volt nálunk. Utóda Mrs. Steiner Ilona lett, 12 évig. Végül Mrs. Miklai Mária három évig. Mindnyájuknak nagy hálával tartozom, mert munkakörüket a legnagyobb szorgalommal látták el, mind vallásosak és a hivekkel szemben kedvesek voltak. A szentmiséimben sokszor megemlékezem róluk.

VI. A PLÉBÁNOS SZÜLEIRŐL

E könyv nem lenne teljes, drága jó Szüleim megemlítése nélkül. Édesapám Újvidék melletti Tiszakálmánfalván kisgazda

Scanned with CamSc

családból született. Szülei: Magyar József és temerini Bartók Viktória voltak. Betegség vitte el jó apámat 1925-ben Budapesten, amikor én csak 16 éves voltan.

Édesanyám, Korláth Mária, a Lajta-menti Bruckban, osztrák határvárosban született. Édesapja pándorfalusi Korláth Ferenc és édesanyja a Bruck-i születésű Tauber Mária voltak, polgári családokból.

Középiskolai tanulmányaimat a váci Polgári Iskolában, a felső Gimnáziumban ugyanott, a váci Papnevelő Szemináriumban három évet és négy évet Innsbruckban a Jezsuita Atyák hittudományi Egyetemén végeztem.

Diákéveimben hallottam, hogy Milanóban sok magyar él, de magyar papjuk nincsen. Akkor érleltem meg bennem az óhaj, hogy papi életemet a KÜLFÖLDÖN ÉLŐ magyarok lelkigondozására fogom szentelni. Szívesen működtem volna Milánóban. Azonban a II. Világháború kitörése Chicagoban talált és álmaim valóraváltása a Szent István Egyházközség lett.

A háború után, mikor már vagy 9 évet éltem Chicagoban, Édesanyám elfogadta a meghívásomat és 62 éves korában elhatározta, hogy felkeresi fiát és felfedezi Amerikát. A történeti idők szomorú változásai mutatta a tény, hogy Budapestről orosz útlevéllel kellett elindulnia 1947. januárjában. Stritch Bíborosnak üdvözlő levelet hozott a Váci püspöktől, aki erre külön audiencián fogadta és áldását adta Édesanyám amerikai tartózkodására. Így lett ő az Egyházközség Magyarménje, aki átvette az oltárruhák rendezését és javítását és ugyanazt a lakásunkban is. Ezt szent kedvtelésnek (hobby) végezte 25 éven keresztül és a többi oltárdíszítőkkel együtt az oltárokat is gondozta. És amikor ezt már nem tudta végezni, a többiek még mindig őt kérdezték, hogy melyik oltárt melyik terítővel, melyik ünnepre kell díszíteni és hogy melyik szekrényben, melyik teremben található ez vagy amaz. Ezt ő mindig tudta.

Felesleges mondani hogy több mint 25 év alatt a plébánián és a templomban végzett munkájáért soha fizetést nem fogadott el. Ez volt az ő természete.

Természetes, hogy nyugdíjba lépésemkor ő is fogta a vándorbotot és jött velem együtt Dél Amerikába. Dél felé el

Scanned with CamSc

szertünk jutni egész Buenos Airesig az ottani rokonokhoz, akik már 1910 óta élnek ottan. De elakadtunk São Paulóban, az itteni rokonoknál. Először is én még jobban lebetegedtem és mire felgyógyultam (még polio-m is volt), akkor meg a Mrs. Magyar lett beteg. Így hát egyenlőre még mindig itt vagyunk. Itt, ahol a nyár "tombol", amikor Chicagóban tél van, a tél pedig olyan, mintha tavasz vagy chicagói ősz volna. Csak legfeljebb nem olyan szép. Hó esés, hóviharz, hótakaró, vagy hógolyózás São Paulóban soha nincsen, mert pont olyan zónában vagyunk.

Mrs. Magyar egészségi állapota sokkal jobb, mint a fiáé. Nem kell neki sem orvos, sem patika, mondja ő. 1982-ben már 88 éves és még bőven kívánunk neki napsugaras éveket!

Egy itteni üdülő otthonban van szép földszintes szobája, nagy ablakkal ki a kertre. Jár-kel, sétál, saját dolgait maga intézi, élelmezést naponta négyszer hozzák a szobájába. Nincs szüksége ápolóra, gondozóra, felügyelőre, amiért is mindenki ritka kivételnek tekinti az ő egészségi állapotát.

Körzetem 3 Mi. (5 Km) távolságra lakom tőle az itteni Magyar Rendház rendházban, ahol egy nagy Gimnázium több mint 1100 diák tanítását, nevelését irányitják nagy szakértelemmel már több mint 50 éve. A magyar névnek nagy tekintélyt szereztek e világvárosban, és 1980-ban a Szentatya is látott a mi Rendházunkban itteni látogatása idején.

Menyemet innen látogatom és hetenként három-négy délután ülök nála, amikor is örömmel emlékezünk meg mindig a kedves Chicagó-i testvéreinkről.

VII. A KÉPZELETBELI HAJÓ ELINDULÁSA ELŐTT...

1974. március első vasárnapján még ott voltunk Mrs. Magyarral az oltáregyleti gyűlésen és a közös reggelin ELBÚCSÚZNI a jelenlevőktől. Sok áldást kivántunk az Oltáregylet, a Holy Name, a Szent Teréz Kongregáció, az Énekkar, az iskolás osztály vezetőségének, jelenlevő tagjainak és az egész Egyházközségnek.

Scanned with CamSc

KIEGÉSZITÉSÜL AZ ELSŐ FEJEZETBEN EMLITETT SIRKŐHÖZ.

Egy éjszakai álmom is volt nem rég. Az "éjszakának sírnyitó felében" az egykori hívek közül egyik-másik lelke megjelent a sírkőnél, keresve annak a másik oldalán a sírfeliratot, hogy vajion a templomépítő plébános, Father Magyar, ott van-e már eltemetve, mert szívesen elbeszélgetnének és kezet szorítanának vele annyi év után.

Gondolatban, ha a jó Isten megengedné, én is oda szeretnék zarándokolni az egykori sírkőhöz, akárhol lennék is eltemetve, hogy lerójjam e találkozón az örök hálámnak egy részét azokkal szemben, akik velem együtt építettek és dolgoztak, az örökkévaló Isten dicsőségére, a magyar templom fejlesztésére. Hálás szellemi kézfogás lenne ez még egyszer az élet és a sír inneső oldaláról. Amen.

Scanned with CamSc

Scanned with CamSc

TARTALOMJEGYZÉK

		Oldal
	Előszó	9
	Ajánlás	11
1	Új Plébános érkezése Chicagóba	13
2	Ős-történet — Az alapításhoz vezető előzmények (1900 1934), az első két Plébános, 1934-1937	17
3	MUNDELEIN Bíboros szerepe az Egyházközség életében	21
4	Munkálatok egy elhagyatott hely lakhatóvá tételére	25
5	A dolgozó hívek csoportja — Az Alapító tagok	31
6	Alapvető munkálatok — Készülődés az első Templomszentelésre	35
7	Az Ó-haza üzenete	39
8	Az Első Templomszentelés	43
9	STRITCH Bíboros első üdvözlő levele a hívekhez	45
10	Az Egyházközség hitbuzgalmi, kultúrális élete	47
11	Társadalmi kultúrális események: A) Egyházi vagy világi szereplők; B) Ünnepi méltató beszédek, művészi szereplések; C) Szélesebbkörű kultúrális mozgalmak	51
12	Lelkipásztori Találkozók, papi kisegítők templomunknál 35 év folyamán	61
13	A Szent István Énekkar — Iskola mozgalom — Vallástanítás 35 és fél év alatt	65
14	STRITCH Bíboros oltalma alatti események — A nagy Oltárkép szenetelése — A nagy Zuhanás	69

Scanned with CamSc

15. A II. Világháború hatása egyházközségi életünkre — A háború utáni évek — A magyarországi vallásüldözés — MINDSZENTY Bíboros Kálváriája 73
16 Újabb hívősereg — A II-ik Templomszentelés — A hűséges éjjeli őr története 77
17 Az 56-os Szabadságharc befolyása egyházközségi életünkre — Segélymozgalmak — Templomi híreinkből az 1956-1957-es években 83
18 MEYER Albert Bíboros, 1958-1965-ig 89
19 CODY János Patrick Bíboros. Az 1958-as iskolatűz utóhatása — Pénzügyek kitűnő rendezése — Project Renewal — Egyházközségünk széleskörű elismerése 91
20 Hála az összes segítőinknek 96

Szakaszok száma:

I Jótevőink 96
II Templomi Gondnokaink 97
III A többi dolgozó Társak, kik dolgoztak vagy imádkoztak 98
IV A) Házmesterek, ... 100
B) Újabb dolgozó Tagok, ... 101
C) Pártoló Tagok 102
V Orgonisták — Házvezetőnők 104
VI A PLÉBÁNOS SZÜLEIRŐL 104
VII Végső elbúcsúzás 106
Kiegészítésül az első fejezetben említett Sírkőhöz 107

Scanned with CamSc

Composto e Impresso pela:

EDITORA GRÁFICA NAGY LTDA.
Rua Dr. Costa Valente, 226 — Telefone. 291-8799
CEP 03052 — Brás — São Paulo

Scanned with CamSc